

Elpymis- ja palautumistukivälineen tuki liiketoimintaympäristön parantamiseen

Toteuttaa vain osittain maakohtaisia suosituksia, mutta jotkin alustavat tulokset osoittivat edistymistä niiden täytäntöönpanossa

EUROOPAN
TILINTARKASTUS-
TUOMIOISTUIN

Sisällys

Kohta

01–21 | Keskeiset tiedot **01**

01–07 | Miksi tämä aihe on tärkeä?

08–21 | Tilintarkastustuomioistuimen havainnot ja suositukset

22–71 | Tarkempi katsaus tilintarkastustuomioistuimen huomautuksiin **02**

22–47 | Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä vastataan vain osittain liiketoimintaympäristöön liittyviin haasteisiin.

22–26 | Kaikki jäsenvaltiot saivat liiketoimintaympäristöä koskevia maakohtaisia osasuosituksia, mutta niiden luonne ja soveltamisala vaihtelevat

27–29 | Liiketoimintaympäristön politiikan alaa ei ole määritelty selkeästi ja sovellettu johdonmukaisesti

30–44 | Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä vastataan vain osittain maakohtaisissa suosituksissa yksilöityihin liiketoimintaympäristöön liittyviin haasteisiin

45–47 | Joitakin liiketoimintaympäristön rakenteellisia haasteita ei ole käsitelty tai niitä on käsitelty vain vähäiseltä osin

48–71 | Liiketoimintaympäristön uudistukset viivästyivät, mutta jotkin ensimmäiset tulokset edistivät maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa

49–50 | Useimmat uudistukset viivästyivät

51–61 | Yleisesti ottaen uudistuksilla saavutettiin aiotut tulokset, mutta toistaiseksi vain kolmasosalla niistä on saavutettu merkittäviä tuloksia

62–71 | Elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset edistivät osittain maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoa

Liitteet

Liite I – Tietoja tarkastuksesta

Liite II – Linkit teknisiin lisätietoihin, jotka ovat saatavilla tilintarkastustuomioistuimen avoimella tietopalustalla

Liite III – Otokseen kuuluneissa jäsenvaltioissa päätökseen saatujen uudistusten tuotosten arviointi

Liite IV – Otokseen valituissa jäsenvaltioissa toteutettujen uudistusten tulosten arviointi

Liite V – Edistyminen osasuositusten toteuttamisessa

Liite VI – Kohdistettujen elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusten merkityksellisyys komission arvioidessa liiketoimintaympäristöä koskevia maakohtaisia osasuosituksia otokseen valituissa jäsenvaltioissa

Lyhenteet

Sanasto

Komission vastaukset

Tarkastuksen eteneminen

Tarkastustiimi

Keskeiset tiedot

Miksi tämä aihe on tärkeä?

- 01** "Liiketoimintaympäristö" on yhdistelmä sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat yritysten perustamiseen, kehittämiseen ja toimintaan. Nämä tekijät voivat olla taloudellisia, teknologisia, sosiologisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja hallinnollisia (ks. keskeiset tekijät [kaaviossa 1](#)).

Kaavio 1 | Liiketoimintaympäristön laatuun vaikuttavat keskeiset tekijät.

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

- 02** EU:ssa covid-19-pandemian torjumiseksi käyttöön otetut sulkutoimet ja lähikontaktien välttämistoimenpiteet häiritsivät merkittävästi liiketoimintaa ja kauppaa. Tällä häiriöllä oli lyhytaikainen vaikutus lähinnä vuonna 2020, ja sitä seurasi taloudellisen toiminnan elpyminen vuonna 2021.

- 03** Vastauksena covid-19-pandemiaan Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät helmikuussa 2021 asetuksen (EU) 2021/241, jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, jonka arvo on 650 miljardia euroa. Elpymis- ja palautumistukivälineen tavoitteena on lieventää koronapandemian taloudellisia seurauksia ja edistää talouden kestävästä elpymisestä tukemalla jäsenvaltioita kattavien uudistusten ja investointien toteuttamisessa.
- 04** Saadakseen tukea elpymis- ja palautumistukivälineestä jäsenvaltioiden oli toimitettava elpymis- ja palautumissuunnitelmansa, johon sisältyi joukko toimenpiteitä (uudistuksia tai investointeja) sekä näiden toimenpiteiden välitavoitteita ja tavoitteita. Näiden suunnitelmien hyväksymiseksi elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa edellytetään selkeää yhteyttä eurooppalaiseen ohjausjaksoon¹. Etenkin niiden uudistusten ja investointien, joita esitettiin alkuperäisissä kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa, odotettiin edistävän tuloksellisesti vastaamista kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa yksilöityihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Maakohtaiset suositukset jaotellaan yleensä temaattisiksi osasuosituksiksi. Useimmissa jäsenvaltioissa tähän sisältyi liiketoimintaympäristöön liittyviä haasteita.
- 05** Tilintarkastustuomioistuimen tarkastuksen tavoitteena oli analysoida, autoivatko elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteet vastaamaan tuloksellisesti eurooppalaisen ohjausjakson aikana yksilöityihin ja maakohtaisissa suosituksissa esitettyihin liiketoimintaympäristön tärkeimpiin haasteisiin.

¹ [Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeva asetus](#), 18 artiklan 4 kohdan b alakohta ja 19 artiklan 3 kohdan b alakohta.

06 Tilintarkastustuomioistuim arvioi erityisesti

- o vastattiinko kaikkien jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvillä uudistuksilla ja investoinneilla, jotka on kohdistettu liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin suosituksiin, talouspolitiikan eurooppalaisessa ohjausjaksossa yksilöityihin haasteisiin, ja missä määrin
- o neljän jäsenvaltion (Bulgaria, Espanja, Kypros ja Itävalta) 25:stä liiketoimintaympäristöuudistuksesta koostuvan otoksen osalta, toteutettiin uudistukset suunnitelmien mukaisesti ajoituksen, laajuuden ja saavutusten osalta sekä miten ne vaikuttivat maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa koskevaan komission arviointiin. Nämä neljä jäsenvaltiota valittiin liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten suositusten lukumäärän perusteella vuosina 2019 ja 2020 sekä elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitettujen liiketoimintaympäristön uudistusten lukumäärän perusteella.

07 Tilintarkastustuomioistuimen tarkastustyö kattoi helmikuun 2020 ja huhtikuun 2025 välisen ajanjakson, ja se perustui pääasiassa asiaan liittyvien asiakirjojen tarkasteluun ja komission haastatteluihin. Lisäksi siihen sisältyi toimivaltaisten kansallisten viranomaisten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien haastatteluja otokseen kuuluviin jäsenvaltioihin tehtyjen tarkastuskäyntien aikana. Tilintarkastustuomioistuin pyrkii kertomuksellaan osallistumaan meneillään olevaan keskusteluun vuoden 2027 jälkeisen monivuotisen rahoituskehyksen ja erityisesti mahdollisten sellaisten tulevien välineiden osalta, joissa käytetään kustannuksiin perustumatonta rahoitusta. [Liitteessä I](#) on lisää taustatietoja ja tarkempaa tietoa tilintarkastustuomioistuimen tarkastustavasta.

Tilintarkastustuomioistuimen havainnot ja suositukset

08 Tilintarkastustuomioistuin toteaa, että elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä vastataan vain osittain eurooppalaisessa ohjausjaksossa yksilöityihin liiketoimintaympäristön politiikan alaa koskeviin haasteisiin, mutta jotkin ensimmäiset tulokset vauhdittivat edistymistä maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa tällä alalla.

09 Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaan kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvien uudistusten ja investointien on tuettava kaikkia maakohtaisia suosituksia tai niiden merkittävää osaa. Vaikka lähes kahteen kolmasosaan vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisista osasuosituksista kohdistettiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyviä uudistuksia ja investointeja, lähes puolta suosituksista käsiteltiin vain vähäiseltä osin eikä yhtäkään täysimääräisesti. Lisäksi joihinkin maakohtaisissa osasuosituksissa yksilöityihin rakenteellisiin ongelmiin ei ole toistaiseksi puututtu. Otokseen valituissa neljässä jäsenvaltiossa toteutetuilla liiketoimintaympäristöuudistuksilla saavutettiin kuitenkin yleisesti ottaen odotetut tulokset, mutta vain kolmasosassa niistä saavutettiin merkittäviä tuloksia. Elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksilla parannettiin osittain komission arviota edistymisestä asiaankuuluvien maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa.

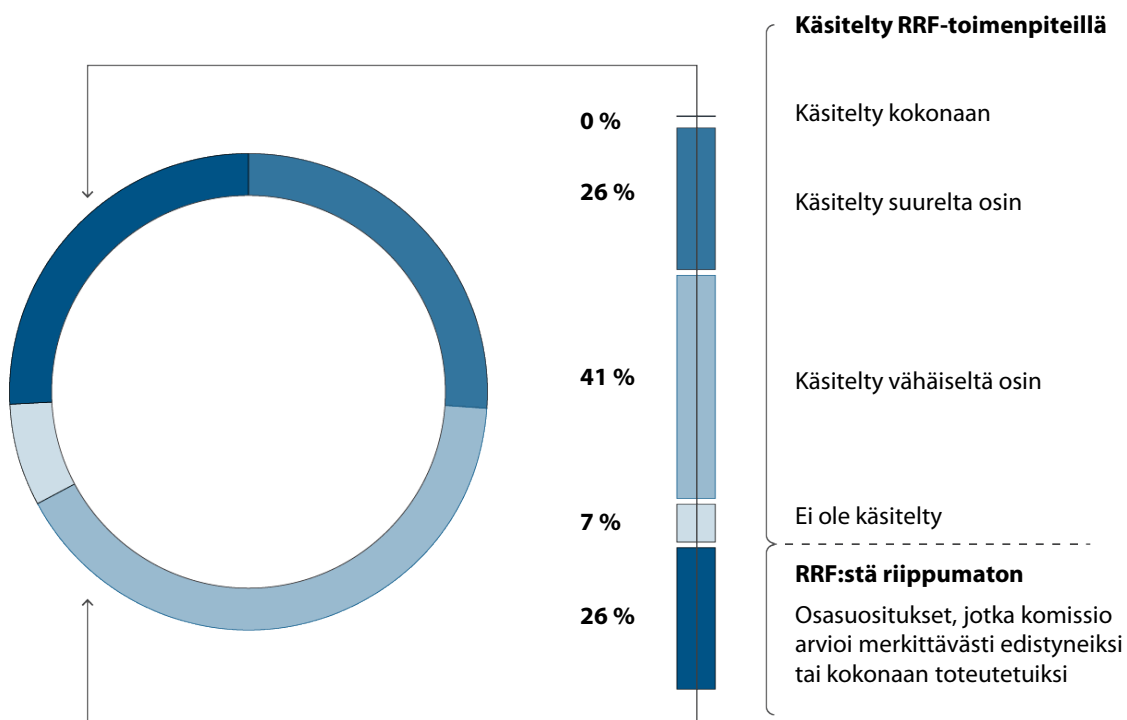
Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä vastataan vain osittain liiketoimintaympäristöön liittyviin haasteisiin.

10 Tilintarkastustuomioistuin tarkasteli liiketoimintaympäristön toimintapolitiikan alalla kaikille jäsenvaltioille vuosina 2019 ja 2020 annettuja maakohtaisia osasuosituksia ja totesi, että vaikka vuoden 2019 maakohtaisissa osasuosituksissa käsitellään usein toistuvia rakenteellisia ongelmia, suurimmassa osassa vuoden 2020 maakohtaisista osasuosituksista keskitytään lieventämään covid-19-pandemian vaikutuksia yrityksiin (kohdat [22–26](#)).

11 Vaikka sekä eurooppalaiseen ohjausjaksoon että elpymis- ja palautumistukivälineeseen sisältyy ”liiketoimintaympäristön” politiikan ala, tilintarkastustuomioistuin havaitsi epä johdonmukaisuuksia siinä, miten komissio määritteli ja sovelsi sitä. Esimerkiksi suurinta osaa liiketoimintaympäristön politiikan alaan kuuluvista elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteistä ei kohdistettu liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin. Yhdenmukaisuuden puutteen takia on vaikeaa arvioida, vastataanko elpymis- ja palautumistukivälineellä asiaankuuluviin liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin politiikan aloittain ja missä määrin, sekä toimenpiteiden saavutusten arvioimista asiaankuuluvilla politiikan aloilla (kohdat [27–29](#)).

12 Tilintarkastustuomioistuin totesi arvionsa perusteella, että lähes kahteen kolmasosaan liiketoimintaympäristöä koskevista osasuosituksista vastattiin elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä. Lähes puolta niistä (41 prosenttia) käsiteltiin kuitenkin vain vähän eikä yhtään kokonaan. Sen vuoksi tilintarkastustuomioistuin toteaa, että elpymis- ja palautumistukivälineellä vastataan vain osittain eurooppalaisessa ohjausjaksossa yksilöityihin liiketoimintaympäristöön liittyviin haasteisiin. Samaan aikaan noin neljännes liiketoimintaympäristöä koskevista maakohtaisista osasuosituksista oli jo edistynyt merkittävästi tai pantu täysimääräisesti täytäntöön vuonna 2024 elpymis- ja palautumistukivälineestä riippumatta (ks. [kaavio 2](#) ja kohdat [30–42](#)).

Kaavio 2 | Liiketoimintaympäristöä koskevien yksittäisten alueellisten osasuositusten käsittelyasteet

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

- 13** Kattavuutta aihealueittain tarkasteltaessa käy ilmi, että niistä useimmissa maakohtaisia osasuosituksia käsitellään elpymis- ja palautumistukivälineessä sekä sen ulkopuolella (ks. kohta [43](#) ja [kaavio 6](#)). Esimerkiksi seuraavien aihealueiden välillä on kuitenkin eroja:
- o Kolmella aihealueella useimpien maakohtaisten osasuositusten suhteen edistytettiin merkittävästi tai ne pantiin kokonaan täytäntöön elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisilla toimenpiteillä ("rahoituksen saatavuuden parantaminen", "verojärjestelmien yksinkertaistaminen" ja "tuen jälkeisten ohjelmien täytäntöönpano").
 - o Kolmen muun aihealueen osalta suurin osa maakohtaisista osasuosituksista käsiteltiin ainakin osittain elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä, joskin useimmat niistä vain vähäiseltä osin ("yksityisten investointien edistäminen", "sääntely- tai hallintotaakan keventäminen" ja "muu yleinen tuki kasvulle ja kilpailukyvyille").
- 14** Kun nämä tulokset konsolidoitiin jäsenvaltioiden tasolla, tarkastajat havaitsivat, että kattavuus on marginaalinen useimmissa jäsenvaltioissa: seitsemän jäsenvaltiota oli pitkälti toteuttanut vuosien 2019 ja 2020 maakohtaiset osasuositukset elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitettujen uudistusten tai investointien avulla. Useimmissa jäsenvaltioissa (16:ssa 27:stä) elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvät toimenpiteet puuttuvat kuitenkin vain vähän liiketoimintaympäristöön liittyviä maakohtaisia osasuosituksia, eikä yksikään jäsenvaltio ole pannut niitä täysimääräisesti täytäntöön (ks. kohdat [44–47](#)).

Liiketoimintaympäristön uudistukset viivästyivät, mutta jotkin ensimmäiset tulokset edistivät maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa

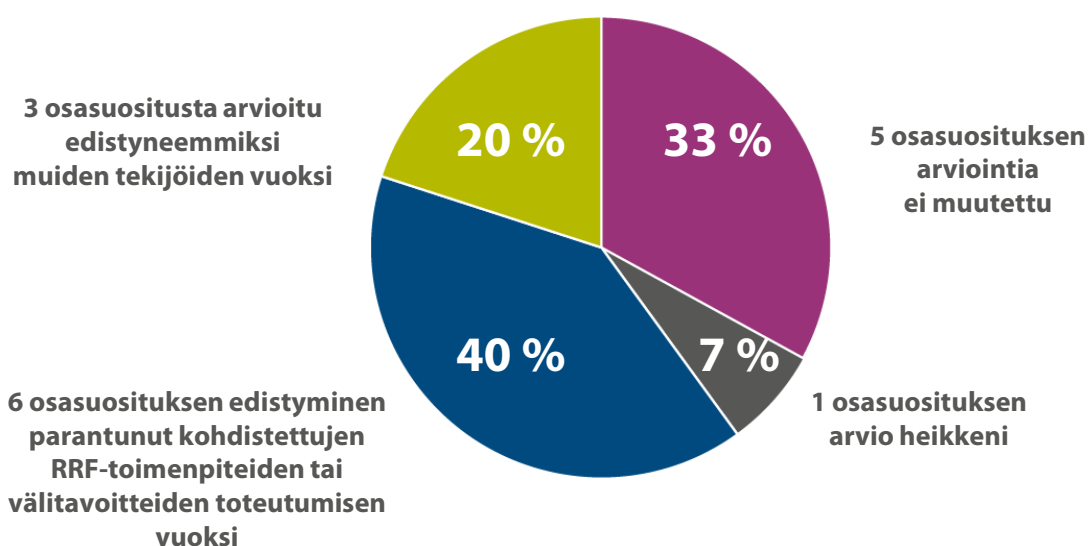
- 15** Useimpia elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksia, jotka oli osoitettu liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoon ja jotka oli tarkoitus saada päätökseen kesäkuuhun 2024 mennessä neljästä jäsenvaltiosta koostuvassa otoksessa, ei ollut pantu täytäntöön asianomaisissa neuvoston täytäntöönpanopäätöksissä ilmoitettuun määräaikaan mennessä. Noin kolmannes (36 prosenttia) saatiin päätökseen yli kuuden kuukauden viiveellä, ja hieman yli neljännessä (28 prosenttia) ei ollut vielä saatu päätökseen huhtikuuhun 2025 mennessä, jolloin tilintarkastustuomioistuin sai kenttätönsä päätökseen. Kun otetaan huomioon, että toimenpiteet on saatettava päätökseen vuoden 2026 elokuun loppuun mennessä, uudet viivästykset vaarantavat toimenpiteiden loppuun saattamisen ja siten tulosten saavuttamisen (kohdat [48–50](#)).

16 Toteutetuilla uudistuksilla saavutettiin yleensä ottaen odotetut tulokset täyttämällä asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet, useimmiten lainsäädännön hyväksyminen ja voimaantulo. Lisäksi tilintarkastustuomioistuin toteaa, että uudistuksista kolmannes (29 prosenttia) saavutti merkittäviä tuloksia. Tulokset olivat vähäisiä puolella (47 prosenttia) uudistuksista. Jäljellä olevan neljänneksen (24 prosenttia) osalta jäsenvaltiot eivät kyenneet toimittamaan näyttöä siitä, että tuloksia oli saavutettu toimenpiteen päätavoitteen mukaisesti. Joissakin tapauksissa osoitettu tulosten puute johtui täytäntöönpanon varhaisesta vaiheesta, kun taas toisissa jäsenvaltiot eivät keränneet näitä tietoja. Useimmissa päätökseen saatetuista uudistuksista jäsenvaltioilla on käytössään indikaattoreita, joiden avulla voidaan arvioida toimenpiteiden tuloksia ajan mittaan, vaikka niillä ei ole lakisäätöistä velvollisuutta tehdä niin. Tilintarkastustuomioistuin panee kuitenkin merkille, että jopa niiden uudistusten osalta, joilla on saavutettu merkittäviä tuloksia, mahdolliset vaikutukset ja pitkäaikaiset vaikutukset liiketoimintaympäristöön ovat riippuvaisia useista tekijöistä, ja niitä voivat vähentää toimenpiteiden rajallinen aikataulu tai soveltamisala, niiden etäisyys politiikan alasta tai riski elpymis- ja palautumistukiväliseen toimenpiteiden kumoamisesta (kohdat [51–61](#)).

17 Vuoden 2024 loppuun mennessä jäsenmaat olivat edistyneet merkittävästi vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisista liiketoimintaympäristöä koskevista osasuosituksista 29:n osalta 82:sta tai panneet ne kokonaan täytäntöön. Noin kahdessa kolmasosassa maakohtaisista osasuosituksista edistyi kuitenkin edelleen vain jonkin verran tai vain vähän (ks. kohdat [62–64](#)). Lisäksi tilintarkastustuomioistuin panee merkille, että kolmasosa jäsenvaltioista ei edistynyt asiassa. Vain yksi jäsenvaltio pani täysimääräisesti täytäntöön kaikki vuosien 2019–2020 liiketoimintaympäristöä koskevat maakohtaiset osasuositukset, mutta ilman elpymis- ja palautumistukiväliseen tukea (ks. kohta [65](#)). Tämä ei myöskään ole yksittäistapaus. Itse asiassa, kuten edellä [kaaviosta 2](#) käy ilmi, neljäsosassa maakohtaisista osasuosituksista edistyi merkittävästi tai ne pantiin täytäntöön kokonaan ilman elpymis- ja palautumistukivälintä. Tilintarkastustuomioistuin katsoo, että elpymis- ja palautumistukiväliseen toimenpiteistä johtuvien maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa on edistytty hitaasti, vaikkakin paremmin kuin työmarkkinoiden alalla.

18 Tilintarkastustuomioistuimen analyysi elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden vaikutuksesta neljässä otokseen valitussa jäsenvaltiossa osoittaa, että niillä myötävaikutettiin vain osittain maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanon edistymiseen: komissio arvioi yhdeksän 15:stä maakohtaisesta osasuosituksesta edistyneiksi (Kyproksessa, Espanjassa ja Itävallassa), kun viisi niistä pysyi ennallaan ja yhden arvio oli heikompi. Komissio totesi kuuden edistyneeksi arvioidun osasuosituksen osalta, että elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteet ovat tukeneet niiden edistymistä, kun taas loput kolme (mukaan lukien kaksi Bulgariassa) luokiteltiin edistyneiksi elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisten tekijöiden vuoksi. Lisäksi tilintarkastustuomioistuin panee merkille, että otokseen kuuluneisiin jäsenvaltioihin tehdyt neljä investointia vaikuttivat myös asiaankuuluvien maakohtaisten osasuositusten edistyneiksi luokitteluun (ks. [kaavio 3](#) ja kohdat [66–70](#)).

Kaavio 3 | Edistyminen 15:n liiketoimintaympäristöä koskevan maakohtaisen osasuosituksen täytäntöönpanossa neljässä valitussa jäsenvaltiossa ja myötävaikuttavat tekijät

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission tietojen perusteella.

19 Elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpano on käynnissä. Tilintarkastustuomioistuin toteaa, että jäsenvaltioiden on määrä saattaa päätökseen huomattava määrä elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksia ja investointeja, jotka on kohdistettu liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoon, elokuuhun 2026 mennessä (kohta [71](#)).

Tilintarkastustuomioistuimen suositukset

- 20** Tilintarkastustuomioistuin esitti elpymis- ja palautumistukivälineen työmarkkinauudistuksia koskevassa erityiskertomuksessaan [10/2025](#) neljä suositusta, joista kolme koskee myös liiketoimintaympäristöä koskevaa politiikan alaa samalla aikataululla:
- a) komissio varmistaa, että maakohtaisissa suosituksissa määritetyt keskeiset haasteet katetaan riittävässä määrin, jos suunnitellaan uudistuksiin ja/tai maakohtaisiin suosituksiin liittyviä välineitä
 - b) komissio luo kehyksen uudistusten tulosten arvioinnille laadittaessa säädösehdotuksia tulevia välineitä varten ja
 - c) komissio arvioi elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvien toimenpiteiden myötävaikutusta maakohtaisiin suosituksiin.
- 21** Tilintarkastustuomioistuin antaa lisäksi toimintapoliittisten alojen määrittelystä ja käytöstä, liiketoimintaympäristöä koskeva politiikan ala mukaan lukien, seuraavan suosituksen:

Suositus 1

Käytetään ”politiikan alan” käsitettä johdonmukaisesti ja yhdenmukaisesti kaikissa EU:n välineissä ja eurooppalaisessa ohjausjaksossa

Johdonmukaisten suoritustietojen varmistamiseksi (esimerkiksi eurooppalaista ohjausjaksoa tai monivuotista rahoituskehystä varten) komissiolla olisi oltava yksi ainoa joukko selkeästi määriteltyjä politiikan aloja sekä johdonmukaiset ja yhtenäiset menetelmät haasteiden, tavoitteiden, toimenpiteiden, rahoituksen ja suoritusindikaattoreiden yhdistämiseksi yhteen tai useampaan politiikanalaan.

Toteuttamisen tavoiteajankohta: suunniteltaessa välineitä, joissa viitataan seuraavan monivuotisen rahoituskehysten politiikan aloihin.

Tarkempi katsaus tilintarkastustuomioistuimen huomautuksiin

Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä vastataan vain osittain liiketoimintaympäristöön liittyviin haasteisiin.

Kaikki jäsenvaltiot saivat liiketoimintaympäristöä koskevia maakohtaisia osasuosituksia, mutta niiden luonne ja soveltamisala vaihtelevat

- 22** Neuvosto hyväksyy eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä ja komission analyysin perusteella maakohtaisia suosituksia ja pyytää asianomaisia jäsenvaltioita toteuttamaan toimia havaittujen haasteiden ratkaisemiseksi. Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaisesti kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien itäisi myötävaikuttaa kaikkien nykyisissä maakohtaisissa suosituksissa yksilöityjen haasteiden tai niistä merkittävän osan käsittelyä².
- 23** Kaikki jäsenvaltiot saivat vuosina 2019 ja 2020 liiketoimintaympäristöä koskevia maakohtaisia osasuosituksia, jotka kuvastavat yleisesti niiden erityisiä liiketoimintaympäristöön liittyviä haasteita. Komissio yhdisti näinä kahtena vuonna yhteensä 82 osasuositusta liiketoimintaympäristön politiikan alaan (ks. linkki [\(1\)](#) luetteloon kunkin jäsenvaltion liiketoimintaympäristöä koskevista maakohtaisista osasuosituksista [liitteessä II](#)).

² [Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeva asetus](#), 18 artiklan 4 kohdan b alakohta ja 19 artiklan 3 kohdan b alakohta.

24 Analyysia varten tilintarkastustuomioistuin ryhmitteli myös vuosien 2019 ja 2020 liiketoimintaympäristöä koskevat maakohtaiset osasuositukset aihealueittain niiden pääpainopisteiden perusteella (ks. [taulukko 1](#)).

Taulukko 1 | Liiketoimintaympäristöä koskevat osasuositukset, 2019 ja 2020.

Maakohtaisten suositusten aihealueet, jotka liittyvät liiketoimintaympäristön politiikan alaan	Osasuositusten lukumäärä		
	2019	2020	Yhteensä
Yksityisten investointien edistäminen	1	27	28
Rahoituksen ja maksuvalmiustuen saatavuuden parantaminen	2	19	21
Sääntelyllisen tai hallinnollisen taakan vähentäminen	9	6	15
Verojärjestelmien yksinkertaistaminen	1	2	3
Tukitoimien jälkeisen ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen	1	1	2
Muu yleinen tuki kasvulle ja kilpailukyvyille	6	7	13
Toimenpiteiden lukumäärä yhteensä	20	62	82

Lähde: Tilintarkastustuomioistuin liiketoimintaympäristön maakohtaisten suositusten pääpainopisteiden pohjalta.

25 Edellä olevasta taulukosta käy myös ilmi, että maakohtaisten osasuositusten jakautuminen näillä aihealueilla vaihteli vuosien 2019 ja 2020 välillä:

- o Vuoden 2019 maakohtaisissa osasuosituksissa viitataan yleensä toistuviin rakenteellisiin haasteisiin, joita jäsenvaltioilla on ollut vuosikausia. Tällaisia haasteita ovat esimerkiksi hallinnollisen taakan tai sääntelyrajoitusten vähentäminen tai yleisesti kasvun ja kilpailukyvyn tukeminen.
- o Toisaalta suurin osa vuoden 2020 maakohtaisista osasuosituksista reagoi pääasiassa pandemian seurauksiin. Tähän sisältyvät suositukset yksityisten investointien kannustamiseksi sekä rahoituksen saatavuuden ja maksuvalmiustuen tarjoamiseksi yrityksille. Nämä kriisiin liittyvät maakohtaiset osasuositukset selittävät liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten jyrkkää kasvua (20:stä suosituksesta vuonna 2019 yhteensä 62:een suositukseen vuonna 2020).

26 Vuosien 2022 ja 2023 maakohtaisissa suosituksissa (ks. linkki [\(1\) liitteessä II](#)) yksilöityjen liiketoimintaympäristön haasteiden osalta tilintarkastustuomioistuimen analyysi osoitti, että:

- o Viisi jäsenvaltiota³ ei saanut uusia liiketoimintaympäristöön liittyviä maakohtaisia osasuosituksia vuosina 2022 ja 2023
- o Loput 22 jäsenvaltiota⁴ saivat uusia maakohtaisia osasuosituksia seuraavista:
 - lisäinvestointien edistäminen tietyillä aloilla (10 maakohtaista osasuositusta kuudessa jäsenvaltiossa⁵) – kaikkien asianomaisten jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisällytettiin toimenpiteitä näiden osasuositusten toteuttamiseksi

³ Bulgaria, Latvia, Liettua, Malta ja Romania.

⁴ Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Kypros, Luxemburg, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Tanska, Tšekki, Unkari ja Viro.

⁵ Saksa, Kreikka, Ranska, Alankomaat, Puola, Ruotsi.

- Kyproksen valtionyhtiöiden hallinnon uudistaminen (kaksi maakohtaista osasuositusta) – elpymis- ja palautumissuunnitelmassa annettujen tietojen mukaan tähän puututaan pääasiassa elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisilla toimenpiteillä
- uusiutuviin energialähteisiin liittyvät ratkaisut (43 maakohtaista osasuositusta 22 jäsenvaltiossa) – toimenpiteitä näiden osasuositusten käsittelemiseksi sisällytettiin yhdeksän⁶ asianomaisen jäsenvaltion elpymis- ja palautumissuunnitelmiin. Koska tällä alalla on meneillään tilintarkastustuomioistuimen tarkastus, ei ole arvioitu yksityiskohtaisesti, missä määrin näillä toimenpiteillä on pantu täytäntöön maakohtaisia suosituksia.

Liiketoimintaympäristön politiikan alaa ei ole määritelty selkeästi ja sovellettu johdonmukaisesti

- 27** Eurooppalaisen ohjausjakson sisäistä koordinoitua varten komissio määritteli maakohtaisten suositusten yhteydessä 37 politiikan alaa (ja kohdensi kunkin maakohtaisen suosituksen yhdelle tai joskus kahdelle politiikan alalle). Komissio ei ole kuitenkaan käyttänyt elpymis- ja palautumistukivälineen osalta näitä politiikan aloja, vaan se on jakanut elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa määritellyt kuusi pilaria 52:een politiikan alaan. Jokainen uudistus tai investointi on kohdennettu enintään kahteen politiikan alaan.
- 28** Vaikka sekä eurooppalainen ohjausjakso että elpymis- ja palautumistukiväline sisältävät politiikan alan, jota kutsutaan ”liiketoimintaympäristöksi”, itse käsitettä ei ole määritelty selkeästi. Tilintarkastustuomioistuin havaitsi näin ollen epäjohdonmukaisuuksia siinä, miten komissio sovelsi käsitettä. Esimerkiksi:
- o komissio ei ole kohdistanut lähes kahta kolmasosaa (63 prosenttia) liiketoimintaympäristön politiikan alaan kuuluvista elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteistä liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin
 - o vastaavasti liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin kohdennettiin enimmäkseen elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteitä, jotka oli kohdennettu muihin elpymis- ja palautumistukivälineen politiikan aloihin (yhteensä 38 eri politiikan alaa).

⁶ Belgia, Tšekki, Kreikka, Espanja, Malta, Itävalta, Puola, Portugali, Suomi.

29 Nämä epäjohtonmukaisuudet vaikeuttavat sen arvioimista, onko elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksissa tai investoinneissa otettu huomioon asiaankuuluvat maakohtaiset osasuositukset, ja toimenpiteiden saavutusten arvioimista asianomaisilla politiikan aloilla, myös liiketoimintaympäristön osalta. Tilintarkastustuomioistuin teki samanlaisen huomautuksen toisesta politiikan alasta edellisessä kertomuksessaan⁷.

Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä vastataan vain osittain maakohtaisissa suosituksissa yksilöityihin liiketoimintaympäristöön liittyviin haasteisiin

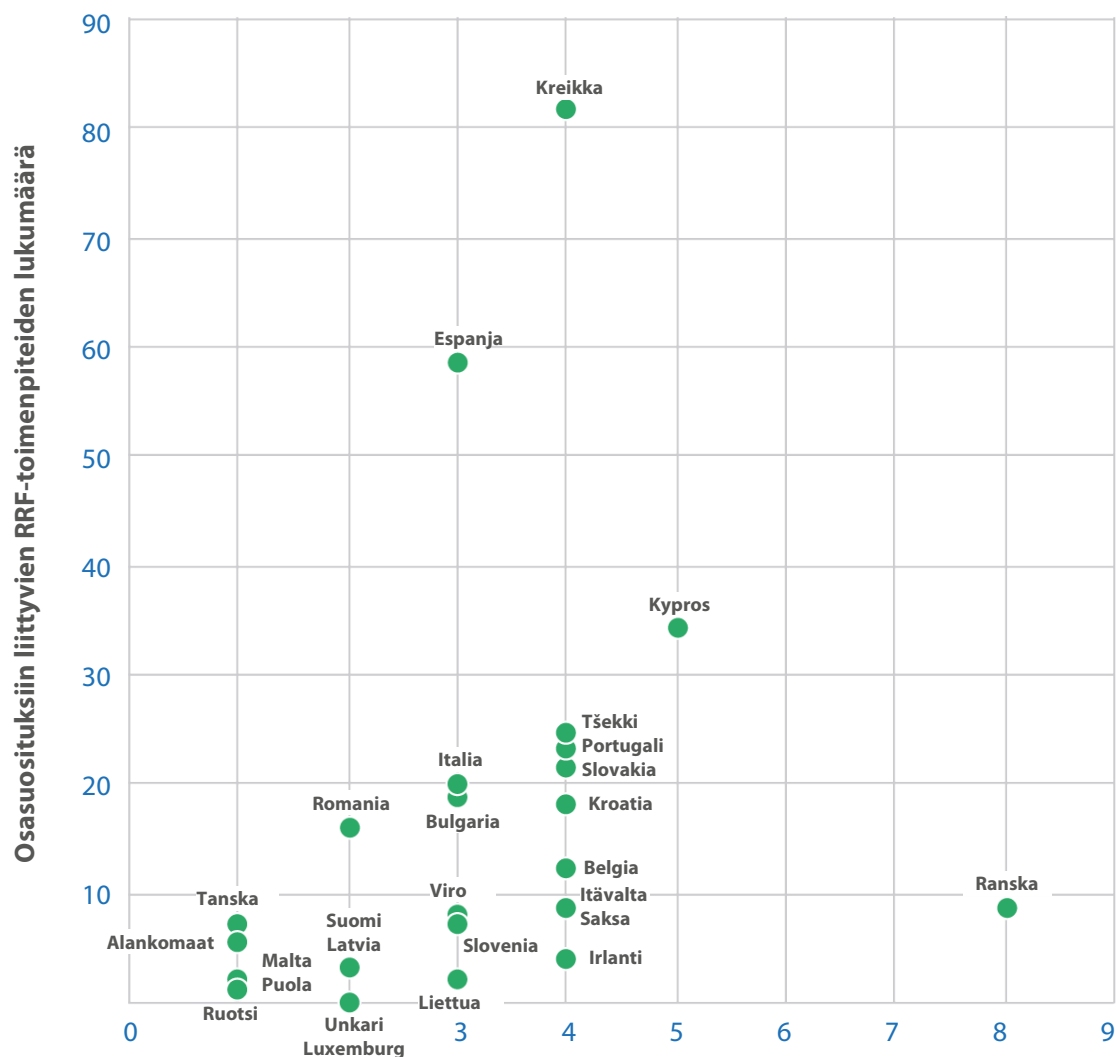
30 Tilintarkastustuomioistuin tarkasteli analyysissään kaikissa jäsenvaltioissa toteutettuja elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteitä (157 uudistusta ja 254 investointia), jotka komissio oli kohdistanut liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin. Kuten edellä todettiin, suurin osa näistä toimenpiteistä oli kohdennettu muihin elpymis- ja palautumistukivälineen politiikan aloihin. Tilintarkastustuomioistuin on kuitenkin ottanut ne huomioon arvioinnissaan, koska ne ovat merkityksellisiä liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten kannalta (ks. luettelo asiaankuuluvista uudistuksista ja investoinneista linkistä [\(2\) liitteessä II](#)).

31 *Kaaviossa 4* esitetään yhteenveto vuosien 2019 ja 2020 liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten määrästä ja niihin liittyvistä elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteistä kunkin jäsenvaltion osalta. Kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa on merkittäviä eroja sekä elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden kokonaismäärässä että uudistusten ja investointien osuudessa. Mahdollisia syitä näihin eroihin ovat maakohtaisten suositusten ja maiden elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvien toimenpiteiden luonne ja soveltamisala sekä elpymis- ja palautumistukivälineestä saadun rahoituksen kokonaismäärä. Tilintarkastustuomioistuin panee merkille, että ne kolme jäsenvaltiota⁸, jotka sisällyttivät elpymis- ja palautumissuunnitelmiinsa yli 30 toimenpidettä, kohdistivat niitä suuressa määrin maakohtaisiin suosituksiinsa (ks. *kaavio 7*).

⁷ Erityiskertomus [10/2025](#), kohta 32.

⁸ Kreikka, Espanja ja Kypros.

Kaavio 4 | Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteet ja liiketoimintaympäristöön liittyvää politiikkaa koskevat maakohtaiset osasuositukset

Liiketoimintaympäristöön liittyvät osasuositukset vuosina 2019 ja 2020

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

- 32** Tilintarkastustuomioistuin arvioi kunkin 82:n liiketoimintaympäristöä koskevan maakohtaisen osasuosituksen osalta asianomaisissa jäsenvaltioissa, missä määrin näihin osasuosituksiin kohdistetuilla 157:llä elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksella ja 254 investoinnilla vastattiin havaittuihin haasteisiin.

- 33** Tilintarkastustuomioistuin perusti arvionsa elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa säädettyihin vaatimuksiin. Asetuksessa todetaan seuraavaa:
- o elpymis- ja palautumissuunnitelmien on muodostettava johdonmukainen kokonaisuus EU-ohjausjakson yhteydessä yksilöityjen asiaankuuluvien maakohtaisten haasteiden ja painopisteiden kanssa⁹.
 - o kussakin elpymis- ja palautumissuunnitelmassa olisi annettava yksityiskohtainen selvitys siitä, kuinka elpymis- ja palautumissuunnitelma auttaa vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa¹⁰ yksilöityihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä, jotta haasteet voidaan ratkaista tai muuten käsitellä tavalla, joka edistää merkittävästi niiden ratkaisemista¹¹
 - o komission olisi arvioitava elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta, mukaan lukien se, odotetaanko elpymis- ja palautumissuunnitelmien vastaavan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa yksilöityihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä¹².
- 34** Tilintarkastustuomioistuin on aiemmin todennut, että elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa tai komission toiminnassa ei ole määritelty, mikä muodostaa ”merkittävän osan” maakohtaisista suosituksista tai onko tätä vaatimusta noudatettava kullakin politiikan alalla vai koko elpymis- ja palautumissuunnitelman osalta¹³. Toisin sanoen arviot siitä, koskevatko elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvät investoinnit ja uudistukset merkittävää osaa maakohtaisista osasuosituksista, jäävät jossakin määrin harkinnanvaraisiksi.

⁹ Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeva asetus, 17 artiklan 3 kohta.

¹⁰ Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen 18 artiklan 4 kohdan b alakohta.

¹¹ Komissio, SWD(2021) 12 final, osa 1, kohta 2, s. 8.

¹² Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeva asetus, 19 artiklan 3 kohdan b alakohta.

¹³ Erityiskertomus 21/2022, kohta 53.

- 35** Ennen elpymis- ja palautumissuunnitelmien hyväksymistä komissio kartoitti, miten elpymis- ja palautumissuunnitelman komponentit, joukko uudistuksia ja investointeja, edistävät maakohtaisia osasuosituksia, ja suoritti laadullisen arvioinnin. Tämän perusteella komissio päätteli kaikissa tapauksissa, että sääntelyvaatimukset, joilla pyritään vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa yksilöityihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä, täyttyivät¹⁴.
- 36** Komissio toteutti vasta elpymis- ja palautumissuunnitelmien hyväksymisen jälkeen yksityiskohtaisemman kartoituksen, jossa kukin toimenpide kohdistettiin yhteen tai useampaan maakohtaiseen osasuositukseen. Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa ei edellytetty tätä elpymis- ja palautumissuunnitelmien arvioimiseksi. Tilintarkastustuomioistuin kuitenkin katsoo, että taso on asianmukainen sen tutkimiseksi, onko maakohtaisiin suosituksiin puututtu riittäväällä tavalla elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä ja niiden suositusten yksilöimiseksi, joita ei ole otettu huomioon¹⁵.
- 37** Komission kartoitus siitä, mitä elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksia ja investointeja oli tarkoitus kohdentaa yksittäisiin maakohtaisiin osasuosituksiin, osoitti, että
- o kaikkiaan 82 osasuosituksesta 52:een (64 prosenttia) arvioitiin kohdennetun elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksia
 - o 15 osasuositukseen (18 prosenttia) arvioitiin kohdennetun elpymis- ja palautumistukivälineen investointeja ja
 - o 15 osasuositukseen (18 prosenttia) ei kohdennettu mitään elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpidettä. Niihin voidaan kuitenkin kohdistaa muita elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisia toimia.

¹⁴ Valmisteluasiakirjat, joissa arvioidaan kunkin jäsenvaltion elpymis- ja palautumissuunnitelmia.

¹⁵ Erityiskertomus [10/2025](#), kohdat 35–57 ja erityiskertomus [21/2022](#), kohdat 49–50.

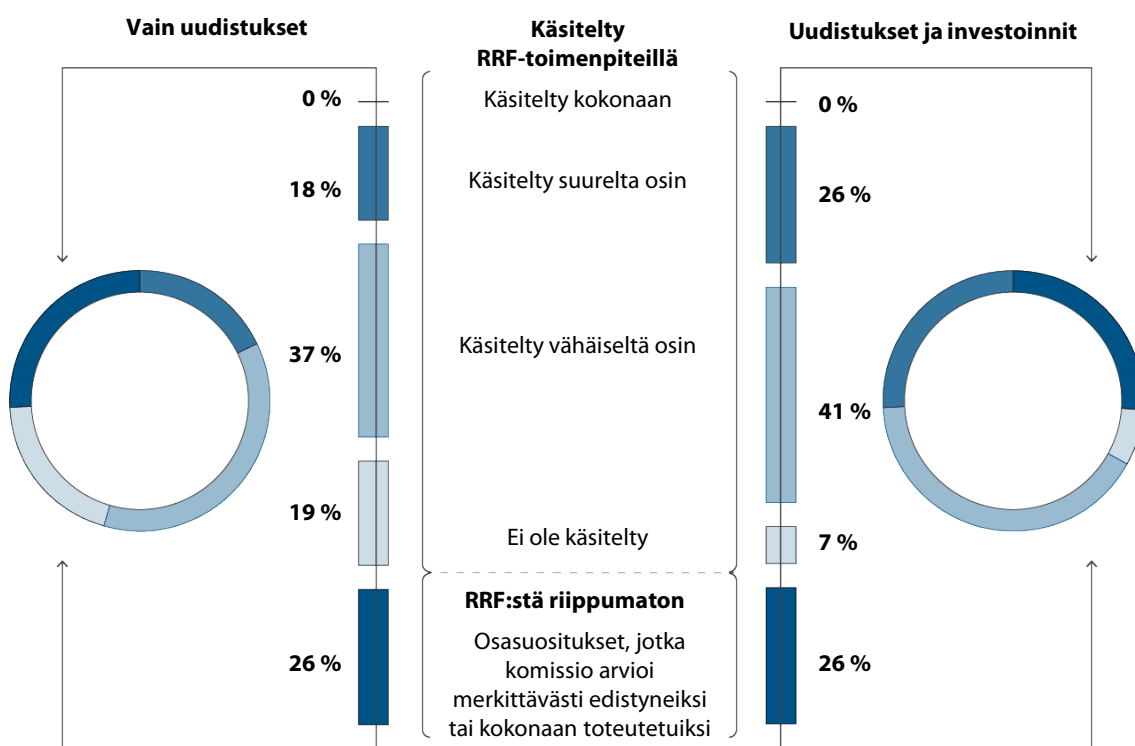
38 Tilintarkastustuomioistuin laajensi komission toimenpidetason kartoitusta arvioimalla, missä määrin kuhunkin maakohtaiseen osasuositukseen kohdistetuilla elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä tosiasiallisesti vastattiin havaittuihin haasteisiin. Tilintarkastustuomioistuin perusti arvionsa kunkin toimenpiteen kuvaukseen ja neuvoston täytäntöönpanopäätöksen liitteeseen sisältyviin vastaaviin välitavoitteisiin ja tavoitteisiin. Tilintarkastustuomioistuin jakoi kunkin maakohtaisen osasuosituksen johonkin seuraavista viidestä luokasta:

- o maakohtaista osasuositusta ”**ei ole käsitelty**”, jos yhtäkään maakohtaisessa osasuosituksessa yksilöityä ongelmaa ei käsitellä elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvissä toimenpiteissä tai jos yksikään uudistus ei liity maakohtaiseen osasuositukseen
- o maakohtaista osasuositusta on ”**käsitelty vähäiseltä osin**”, jos maakohtaisissa osasuosituksissa yksilöityjä keskeisiä ongelmia ei ole käsitelty elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvillä toimenpiteillä
- o maakohtaista osasuositusta on ”**käsitelty suurelta osin**”, jos vain joitakin maakohtaisessa osasuosituksessa yksilöityjä vähäisiä ongelmia ei ole käsitelty elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvillä toimenpiteillä
- o maakohtainen osasuositus on ”**käsitelty kokonaan**”, jos kaikki siinä yksilöidyt ongelmat on käsitelty elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvillä toimenpiteillä ja
- o ne osasuositukset, joiden komissio on arvioinut edistyneen merkittävästi tai pannuiksi täysimääräisesti täytäntöön ilman elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyviä toimenpiteitä.

39 Tilintarkastustuomioistuimen analyysin mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset käsittelivät suurelta osin noin viidesosaa (18 prosenttia) liiketoimintaympäristöä koskevista maakohtaisista osasuosituksista ja vähäiseltä osin kolmasosaa (37 prosenttia). On myös huomattava, että noin viidesosaa (19 prosenttia) ei käsitelty millään elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksella ja että yhtäkään osasuositusta ei käsitelty kokonaan.

- 40** Kun otetaan huomioon myös asiaan liittyvät elpymis- ja palautumistukivälineen investoinnit, tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että kattavuus paranee hieman. Niiden maakohtaisten osasuositusten osuus, joita joko elpymis- ja palautumistukivälineen investoinnit tai uudistukset käsittelevät suurelta osin, nousee 18 prosentista 26 prosenttiin, ja niiden osasuositusten osuus, joita käsitellään vähäiseltä osin, nousee 37 prosentista 41 prosenttiin. Samaan aikaan niiden maakohtaisten osasuositusten osuus, joiden suhteen ei edistytty merkittävästi ja joita ei käsitelty millään elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteellä, pieneni 19 prosentista 7 prosenttiin.
- 41** Komission toteuttaman maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanon seurannan mukaan noin neljännes (26 prosenttia) liiketoimintaympäristöä koskevista osasuosituksista pantiin merkittävässä määrin tai kokonaan täytäntöön ilman elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden tarvetta (ks. [kaavio 5](#)).

Kaavio 5 | Liiketoimintaympäristöä koskevien yksittäisten alueellisten osasuositusten käsittelyasteet

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

42 *Laatikossa 1* annetaan esimerkkejä maakohtaisista osasuosituksista ja siitä, miltä osin niihin on vastattu.

Laatikko 1

Liiketoimintaympäristöä koskevat maakohtaiset osasuositukset ja missä määrin niitä on käsitelty kohdistetuilla elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvillä toimenpiteillä

Käsitelty suurelta osin elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä

¹⁶Portugalia koskevassa vuoden 2020 maakohtaisessa osasuosituksessa kehoitettiin tukemaan digitaaliteknologian käyttöä yritysten kilpailukyvyyn parantamiseksi vähentämällä digitaalisten taitojen puutetta, edistämällä pienten ja keski suurten yritysten (pk-yritysten) digitalisaatiota ja lisäämällä yritysten innovointivalmiuksia. Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisälsi neljä uudistusta ja yhdeksän investointia, joilla pyrittiin nykyaikaistamaan yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen järjestelmiä, mukaan lukien digitaalisten taitojen parantaminen, sekä kannustamaan koulutuksen ja yritysten välistä yhteistyötä, jotta yritysten tarpeisiin voitaisiin vastata paremmin.

Tilintarkastustuomioistuin katsoo, että nämä toimenpiteet voivat vähentää digitaalisen osaamisen vajetta.

Korkeakoulutuksen, viranomaisten ja yritysten välisen yhteistyön parantamiseen tähtäävä uudistus on tärkeä, mutta se ei riitä ratkaisemaan täysin yritysten innovaatiokapasiteettiin liittyvää rakenteellista ongelmaa, joka on yksilöity maakohtaisessa suosituksessa.

Tästä syystä tilintarkastustuomioistuimen johtopäätös on, että näillä toimenpiteillä maakohtainen osasuositus on käsitelty suurelta osin.

Maakohtaista osasuositusta on käsitelty vähäiseltä osin kohdistetuilla elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä

Belgiaa koskevalla vuoden 2020 osasuosituksella¹⁷ pyritään parantamaan liiketoimintaympäristöä käsittelemällä esimerkiksi raskasta hallinnollista ja sääntelyllistä taakkaa sekä monimutkaisia vero- ja työ sääntöjä.

¹⁶ Vuoden 2020 maakohtainen osasuositus 2.4

¹⁷ Vuoden 2020 maakohtainen osasuositus 3.2.

Tähän maakohtaiseen osasuositukseen kohdistetut asianomaiset elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteet (neljä uudistusta ja kuusi investointia) käsittelevät osittain yritysten digitalisaatiota ja nopeampia hallinnollisia menettelyjä. Belgia ei kuitenkaan sisällyttänyt elpymis- ja palautumistukivälineeseen toimenpiteitä, jotka käsittelisivät muita maakohtaisen suosituksen osatekijöitä, jotka liittyvät verotukseen, työlainsäädännön joustavuuden rajoitukseen ja palvelujen sääntelytaakkaan.

Kun otetaan huomioon käsittelemättömien kysymysten merkitys, tilintarkastustuomioistuin katsoo, että maakohtaista osasuositusta on käsitelty vain vähäiseltä osin maakohtaiseen osasuositukseen kohdistetuilla toimenpiteillä.

Maakohtaista osasuositusta ei ole käsitelty millään kohdistetulla elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvällä toimenpiteellä

Bulgaria¹⁸, Viro¹⁹, Liettua²⁰ ja Luxemburg²¹ saivat vuonna 2020 maakohtaisen suosituksen, jossa niitä vaaditaan edistämään yksityisiä investointeja talouden elpymisen edistämiseksi. Niihin ei kuitenkaan ole puututtu millään kohdennetulla elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksella tai investoinnilla, vaikka niissä ei ole edistytty merkittävästi.

Maakohtainen osasuositus pantu täytäntöön ilman elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyviä uudistuksia ja investointeja

Ranskaa koskevassa vuoden 2020 maakohtaisessa osasuosituksessa²² pyrittiin varmistamaan yritysten (pääasiassa pk-yritysten) maksuvalmiutta tukevien toimenpiteiden tehokas täytäntöönpano. Tämän maakohtaisen osasuosituksen käsittelemiseksi Ranskan elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyi vain yksi investointi eikä yhtään uudistusta.

Maakohtainen osasuositus kuitenkin toteutui *täysimääräisesti* ennen kuin Ranskan viranomaiset toteuttivat investoinnin. Näin ollen maakohtainen osasuositus pantiin täytäntöön ilman tarvetta elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteelle.

¹⁸ Vuoden 2020 maakohtainen osasuositus 3.4.

¹⁹ Vuoden 2020 maakohtainen osasuositus 3.2.

²⁰ Vuoden 2020 maakohtainen osasuositus 3.3.

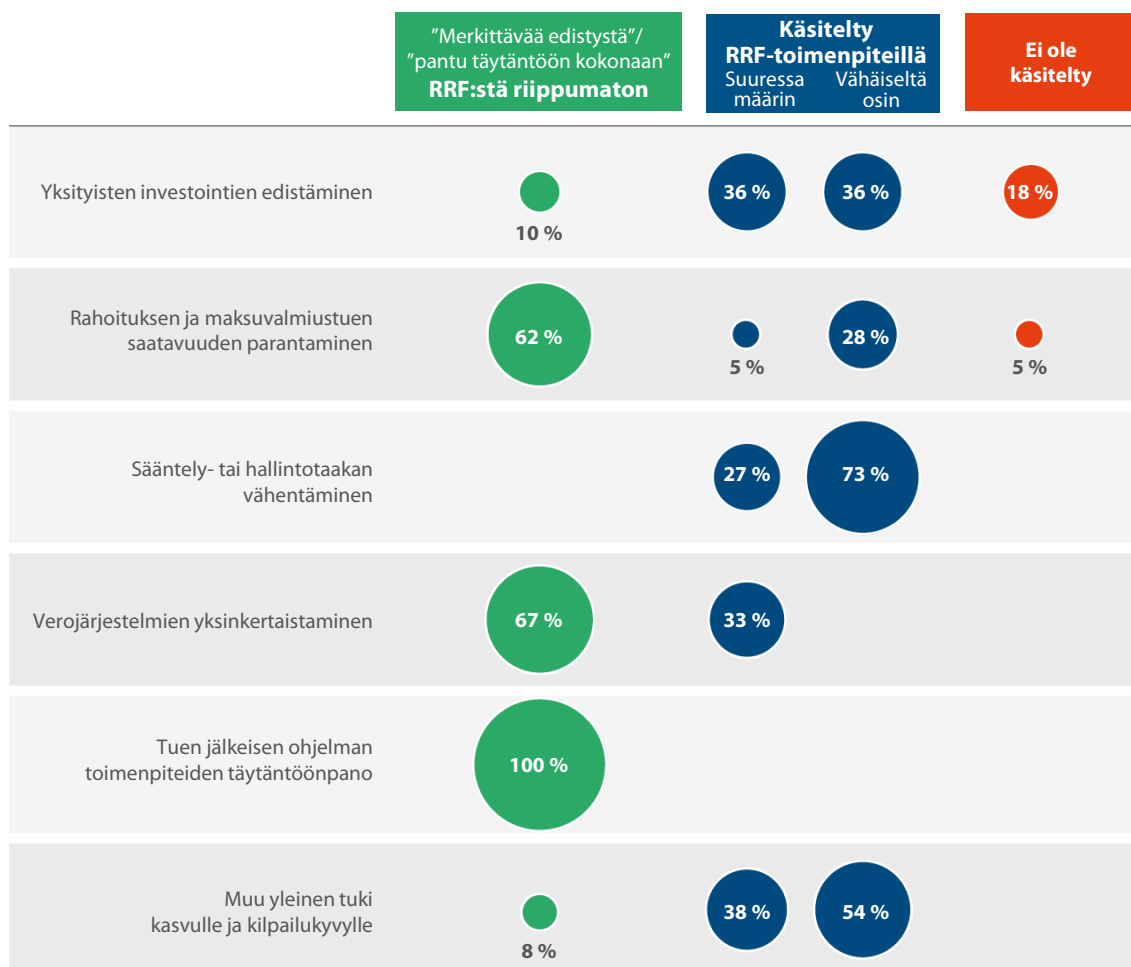
²¹ Vuoden 2020 maakohtainen osasuositus 3.3.

²² Vuoden 2020 maakohtainen osasuositus 3.1.

43 Tutkiessaan maakohtaisten osasuositusten kattavuutta aihealueittain (ks. *kaavio 6*) tilintarkastustuomioistuin havaitsi seuraavaa:

- o useimmilla aihealueilla maakohtaisia osasuosituksia käsitellään yhdistelmällä elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteitä ja muita elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisia kansallisia toimenpiteitä (lukuun ottamatta tukitoimien jälkeisen ohjelman toimenpiteitä, joita käsitellään ainoastaan elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisilla toimenpiteillä)
- o kolmella aihealueella useimmat maakohtaiset osasuositukset edistyivät merkittävästi tai ne pantiin kokonaisuudessaan täytäntöön elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisilla toimenpiteillä ("rahoituksen saatavuuden parantaminen", "verojärjestelmien yksinkertaistaminen" ja "tuen jälkeisten ohjelmien täytäntöönpano")
- o kolmen muun aihealueen osalta suurin osa maakohtaisista osasuosituksista käsiteltiin ainakin osittain elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä, joskin useimmat niistä vain vähäiseltä osin ("yksityisten investointien edistäminen", "sääntely- tai hallintotaakan keventäminen" ja "muu yleinen tuki kasvulle ja kilpailukyvyille")
- o yksi aihealue, jonka osalta osasuosituksia on käsitelty yksinomaan elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisilla toimenpiteillä, on "tuen jälkeisten ohjelmien täytäntöönpano", kun yksi elpymis- ja palautumistukivälineessä käsitelty alue on "sääntely- tai hallintotaakan keventäminen".

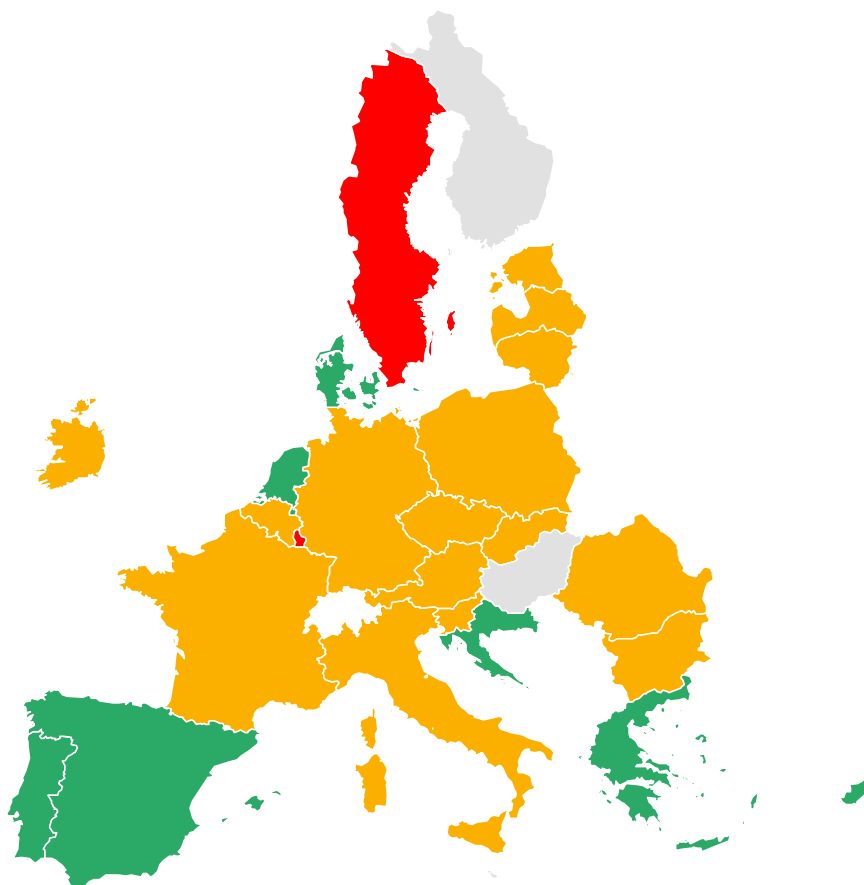
Kaavio 6 | Missä määrin toimenpiteillä käsitellään liiketoimintaympäristöä koskevia eri maakohtaisia osasuosituksia aihealueittain

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

44 Tilintarkastustuomioistuin teki analyysin siitä, missä määrin yksittäiset maakohtaisia osasuosituksia on käsitelty. Analyysin perusteella se kokosi yhteen kutakin jäsenvaltiota koskevat tulokset. Tässä arvioinnissa otetaan huomioon maakohtaisten osasuositusten määrä kussakin kategoriassa (kokonaan / suurelta osin / vähäiseltä osin / ei lainkaan käsitelty) sekä niiden merkityksellisyys ja suhteellinen merkitys liiketoimintaympäristöä koskevan politiikan alalla kyseisessä jäsenvaltiossa. Kaiken kaikkiaan tilintarkastustuomioistuin toteaa, että yli puolessa jäsenvaltioista (16:ssa 27:stä) maakohtaisia osasuosituksia käsitellään vain vähäiseltä osin kyseisiin maakohtaisiin osasuosituksiin kohdistetuissa elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksissa ja investoinneissa. **Kaaviossa 7** annetaan yleiskatsaus tilintarkastustuomioistuimen arviosta sen suhteen, missä määrin kukin jäsenvaltio on pannut täytäntöön saamansa maakohtaiset osasuositukset. **Liitteessä II** on linkki **(3)** yksityiskohtaiseen arvioon siitä, missä määrin elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä käsiteltiin kutakin maakohtaista osasuositusta kussakin jäsenvaltiossa.

Kaavio 7 | Konsolidoitu arviointi liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten kattavuudesta jäsenvaltiotasolla elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusten ja investointien mukaan

	Yhdelläkään uudistuksella tai investoinnilla ei käsitellä liiketoimintaympäristöä koskevaa osasuositusta	Luxemburg ja Ruotsi
	Liiketoimintaympäristöä koskevia osasuosituksia käsitellään vähäiseltä osin elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksilla ja investoinneilla	Belgia, Bulgaria, Tšekki, Saksa, Viro, Irlanti, Ranska, Italia, Latvia, Liettua, Malta, Itävalta, Puola, Romania, Slovenia ja Slovakia
	Liiketoimintaympäristöä koskevat maakohtaiset osasuositukset käsitellään suurelta osin kohdistetuilla elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksilla ja investoinneilla	Tanska, Kreikka, Espanja, Kroatia, Kypros, Alankomaat ja Portugali
	Liiketoimintaympäristöä koskevat maakohtaiset osasuositukset käsitellään kokonaan niihin kohdistettujen elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusten ja investointien avulla	–
	Liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanossa edistettiin merkittävästi tai ne pantiin kokonaan täytäntöön ilman suosituksiin kohdistettuja elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksia tai investointeja	Unkari ja Suomi

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

Joitakin liiketoimintaympäristön rakenteellisia haasteita ei ole käsitelty tai niitä on käsitelty vain vähäiseltä osin

- 45** Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa viitataan investointeihin ja uudistuksiin, mutta siinä ei määritellä kumpaakaan. Elpymis- ja palautumissuunnitelmia koskevassa jäsenvaltioille osoitetussa [ohjeasiakirjassa](#)²³ komissio totesi, että elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden – erityisesti uudistusten – on tarkoitus muuttaa rakenteellisia parametreja ja siten edistää rakenteellisia muutoksia.
- 46** Tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden soveltamisala ja tavoitteet vaihtelevat. Vaikka liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin suosituksiin liittyvillä useilla uudistuksilla pystytään käsittelemään rakenteellisia haasteista, joillakin uudistuksilla ei ollut yhtä todennäköistä tehdä muutoksia ja parannuksia, joilla olisi merkittäviä ja pitkäaikaisia vaikutuksia, kuten komission ohjeissa mainitaan²⁴. **Laatikossa 2** esitetään tästä esimerkkejä.

Laatikko 2

Uudistukset, joilla voidaan vastata rakenteellisiin haasteisiin

Itävalta – Startup-paketti: Uudistuksen tavoitteena on ottaa käyttöön uusi yhtiömuoto, joka soveltuu paremmin startup-yrityksille ja innovatiivisille pk-yrityksille tarjoamalla sijoittajille ja työntekijöille joustavia osakekiintiöitä, sekä verokannustimia tulevaisuudessa. Yhdessä muiden tämän alan uudistusten kanssa Itävallan viranomaiset ennustavat, että vuoden 2028 loppuun mennessä perustetaan huomattava määrä uusia yrityksiä (7 500), jolloin yritysten perustaminen vauhdittuu ja kasvu nopeutuu. Tilintarkastustuomioistuin katsoo, että tämä edistää osittain vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisia osasuosituksia, joissa kehoitetaan tukemaan yritysten kasvua.

²³ Komissio, SWD(2021) 12, osa 1/2, s. 14.

²⁴ Ks. edellinen alaviite.

Uudistus, jolla ei todennäköisesti voida vastata rakenteellisiin haasteisiin

Kypros – Poliitikat, joilla edistetään julkisesti rahoitetun

tutkimusinfrastruktuurin ja laboratorioiden käyttömahdollisuuksia: Uudistuksen tavoitteena on optimoida julkisesti rahoitetun tutkimusinfrastruktuurin käyttöä liike-elämän tarpeisiin (esim. laboratoriot, laitteet ja välineet, erikoistiedot, asiantuntijuus ja palvelut, joilla helpotetaan yhteistyökumppanuuksia tutkimus- ja innovaatioympäristössä). Uudistuksen tavoitteena on edistää yksityisiä investointeja.

Uudistuksen yhteydessä kehitetään sähköinen alusta, jossa luetellaan kaikki 19 julkista tutkimuslaitosta, niiden tutkimusinfrastruktuuri ja yhteyshenkilö. Tilintarkastustuomioistuin katsoo, että sähköisen alustan kehittäminen liittyy vain välillisesti tavoitteeseen, eikä todennäköisesti vastaa asianomaisessa vuoden 2020 maakohtaisessa osasuosituksessa esitettyyn kehotukseen lisätä yksityisiä investointeja Kyproksessa.

- 47** Tilintarkastustuomioistuin totesi aiemmassa erityiskertomuksessaan²⁵, että kaiken kaikkiaan elpymis- ja palautumissuunnitelmat edistivät suurinta osaa vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisista suosituksista. Samalla se kuitenkin korosti, että jotkin maakohtaisten suositusten tärkeät osa-alueet – liittyen suurelta osin rakenteellisiin haasteisiin – jäivät käsittelemättä. Tämä koskee myös liiketoimintaympäristöä koskevaa politiikan alaa, sillä joissakin maakohtaisissa osasuosituksissa viitataan siihen, että rakenteellisiin haasteisiin ei ole puututtu tai niihin on puututtu vain vähäiseltä osin. Näitä ovat esimerkiksi:
- vuoden 2019 osasuosituksia, joiden tavoitteena on vähentää yrityksille aiheutuvaa sääntelyllistä ja hallinnollista taakkaa Belgiassa, Tšekissä, Saksassa, Ranskassa, Itävallassa ja Sloveniassa, käsiteltiin vain vähäiseltä osin
 - vuoden 2020 osasuosituksia, joilla pyritään edistämään yksityisiä investointeja Bulgariassa, Tšekissä, Virossa, Liettuassa, Luxemburgissa ja Ruotsissa, ei käsitelty.

²⁵ Erityiskertomus 21/2022, kohta 53.

Liiketoimintaympäristön uudistukset viivästyivät, mutta jotkin ensimmäiset tulokset edistivät maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa

48 Tässä osiossa tilintarkastustuomioistuin arvioi, toteutettiin- ja palautumistukivälineen uudistukset, jotka oli kohdistettu liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin neljässä jäsenvaltiossa (Bulgaria, Espanja, Kypros ja Itävalta), suunnitellusti. Tilintarkastustuomioistuin poimi arvioitavakseen neljästä kansallisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmasta 25 uudistusta, jotka olisi pitänyt saattaa päätökseen vuoden 2024 kesäkuuhun mennessä. Tilintarkastustuomioistuin tutki, saavuttivatko jäsenvaltiot lopullisen välitavoitteensa tai tavoitteensa alkuperäisessä neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä ja sen myöhemmissä vuoden 2023 päivityksissä ilmoitettuun määräaikaan mennessä. Vaikka neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä tarkoitettu määräaika on vain suuntaa-antava, se antaa hyödyllistä tietoa mahdollisista viivästyksistä. Analyysissä ei otettu huomioon investointeja, koska suurin osa niistä oli suunniteltu toteutettavaksi kyseisen päivämäärän jälkeen.

Useimmat uudistukset viivästyivät

49 Tilintarkastustuomioistuimen analyysi osoittaa, että 25:stä uudistuksesta seitsemän (28 prosenttia) ilmoitettiin päätökseen saatetuiksi neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä ilmoitettuun ajankohtaan mennessä. Lisäksi 11 uudistusta (44 prosenttia) ilmoitettiin päätökseen saatetuiksi myöhemmin kuin alun perin oli suunniteltu, ja yhdeksän niistä viivästyivät yli kuusi kuukautta. Jäljellä olevia seitsemää uudistusta (28 prosenttia) ei ollut raportoitu saatetuiksi päätökseen huhtikuuhun 2025 mennessä, kun tilintarkastustuomioistuin sai tarkastuksensa kenttätyön päätökseen (ks. [taulukko 2](#)).

Taulukko 2 | Liiketoimintaympäristöä koskevia osasuosituksia käsittelevien otokseen kuuluvien uudistusten täytäntöönpanotilanne huhtikuussa 2025

Otoksen jäsenvaltiot	Alkuperäisessä neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä uudistukset suunniteltu toteutettavaksi vuoden 2024 kesäkuuhun mennessä	Jäsenvaltioiden raportoimat toteutuneet uudistukset								Uudistukset ovat kesken	
		Saatu päätökseen neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisessa määräajassa		Vähäinen viive (≤ 6 kk)		Viivästynyt (> 6 ja ≤ 12 kk)		Huomatta viive (> 12 kk)			
Itävalta	5	-	0 %	-	0 %	1	20 %	4	80 %	-	0 %
Bulgaria	10	4	40 %	-	0 %	2	20 %	-	0 %	4	40 %
Kypros	6	-	0 %	2	33 %	1	17 %	1	17 %	2	33 %
Espanja	4	3	75 %	-	0 %	-	0 %	-	0 %	1	25 %
Yhteensä	25	7	28 %	2	8 %	4	16 %	5	20 %	7	28 %
18 (72 %)										7 (28 %)	

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission tietojen perusteella.

50 Niiden uudistusten osalta, jotka viivästyivät yli kuusi kuukautta (mukaan luettuina ne, joita ei ollut saatettu päätökseen tarkastuksen ajankohtana), viivästymisten syyt vaihtelivat, ja niihin sisältyivät poliittisen yhteisymmärryksen puute, hallinnolliset haasteet tai tekniset ongelmat. Vain Itävalta oli saattanut päätökseen kaikki liiketoimintaympäristöä koskeviin osasuosituksiin kohdistetut elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset siihen mennessä, kun tilintarkastustuomioistuin sai tarkastuksensa kenttätyön päätökseen. Kun otetaan huomioon, että toimenpiteet on saatettava päätökseen vuoden 2026 elokuun loppuun mennessä, uudet viivästyksiset vaarantavat toimenpiteiden loppuun saattamisen ja siten tulosten saavuttamisen.

Yleisesti ottaen uudistuksilla saavutettiin aiotut tulokset, mutta toistaiseksi vain kolmasosalla niistä on saavutettu merkittäviä tuloksia

51 Tilintarkastustuomioistuin luokittelee liiketoimintaympäristöä koskevan politiikan alan uudistuksen tai investoinnin saavutukset varainhoitoasetuksen ja omien menetelmiensä mukaisesti seuraavasti:

- o **tuotos:** tuotettu tai saavutettu uudistuksella tai investoinnilla, esimerkiksi verokannustimia käyttöön ottavan säädöksen hyväksyminen, hallinnollisen taakan keventäminen tai kilpailua haittaavien rajoitusten poistaminen.

- o **tulos:** uudistusten tai investointien välitön vaikutus, kun ne on toteutettu. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erityisjärjestelmien puitteissa perustetut uudet yritykset tai yritysten tietyillä osa-alueilla tekemät lisäinvestoinnit, jotka liittyvät tarjottuihin kannustimiin.
- o **vaikutus:** laajemmat pitkän aikavälin seuraukset, kuten rahoitusvaihtoehtojen tai yksityisten investointien saatavuuden paraneminen, yleinen talouskasvu ja kilpailukyky.

52 Tilintarkastustuomioistuin tutki, missä määrin elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvillä liiketoimintaympäristöä koskevilla uudistuksilla, jotka oli tarkoitus saada päätökseen vuoden 2024 kesäkuuhun mennessä, oli saavutettu odotetut tuotokset tai tulokset. Tilintarkastustuomioistuin perusti arvionsa asiakirjatarkastukseen, joka koski neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä esitettyjä odotettuja saavutuksia, sekä näyttöön, jota jäsenvaltiot toimittivat tarkastuskäyntien ja niitä seuranneen yhteydenpidon aikana.

Lähes kaikissa elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvissä uudistuksissa saavutettiin odotetut tuotokset

53 Tilintarkastustuomioistuin arvioi, oliko valittujen uudistusten tuotoksia vastaavat välitavoitteet ja tavoitteet saavutettu tyydyttävästi. Analyysi osoitti, että huhtikuuhun 2025 mennessä toteutetuista 18 uudistuksesta 17:ssä oli saavutettu odotetut tuotokset. *Liitteessä III* esitetään yksityiskohtainen analyysi näiden 18 uudistuksen tuotoksista. Analyysissä ilmeni etenkin seuraavaa:

- o 17 uudistusta oli saavuttanut kaikki alkuperäisissä suunnitelmissa asetetut välitavoitteet ja tavoitteet, joten niillä oli saavutettu odotetut tuotokset (esimerkiksi lain hyväksyminen tai voimaantulo)
- o yhden uudistuksen osalta tilintarkastustuomioistuin totesi, että kaikkia tavoiteltuja tuotoksia ei ollut saavutettu, koska välitavoite oli saavutettu vain osittain – vaikka komissio katsoi tavoitteiden täyttyneen tyydyttävästi.

- 54** Vaikka otokseen sisältyneillä loppuun saatetuilla uudistuksilla oli enimmäkseen saavutettu tuotokset välitavoitteiden ja tavoitteiden avulla, joitakin yleisiä rajoitteita ilmeni.
- o Kuten tämän kertomuksen huomautusten ensimmäisessä osassa todettiin (ks. kohdat [22–26](#)), uudistusten laajuus ja luonne vaihtelevat, ja joissakin tapauksissa välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei välttämättä johda rakenteellisiin muutoksiin kyseisen jäsenvaltion liiketoimintaympäristössä.
 - o Kuten aiemmissa kertomuksissa on todettu²⁶, uudistusten välitavoitteet ja tavoitteet rajoittuvat tuotoksen mittaamiseen. Tämä pätee myös liiketoimintaympäristön alalla. Otokseen poimittujen uudistusten osalta kaikki välitavoitteet ja tavoitteet vastaavat tuotoksia, ja useimmiten kyseessä oli lainsäädännön hyväksyminen. Näin ollen maksuehto täyttyy heti, kun lainsäädäntö, joka sisältää kaikki vaaditut osatekijät, on hyväksytty, eikä vasta silloin, kun lainsäädännön vaikutukset on osoitettu.
- 55** Elpymis- ja palautumistukivälineen lisäarvon osalta neljän tarkastuskäynnin kohteena olleen jäsenvaltion asianomaisten ministeriöiden edustajat totesivat, että monista uudistuksista oli jo keskusteltu tai ne oli yksilöity mahdollisiksi toimiksi, joilla voitaisiin puuttua maakohtaisissa suosituksissa esitettyihin merkittäviin haasteisiin, ennen elpymis- ja palautumistukivälineen laatimista. Ministeriöt katsoivat, että elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitustuella oli kuitenkin tärkeä rooli sen varmistamisessa, että uudistukset tosiasiallisesti toteutettiin ja että ne toteutettiin kyseisenä ajankohtana.

Kolmannes päätökseen saatetuista uudistuksista tuotti merkittäviä tuloksia

- 56** Tilintarkastustuomioistuin arvioi niiden 17 uudistuksen osalta, joiden kaikki välitavoitteet ja tavoitteet oli saavutettu huhtikuuhun 2025 mennessä, oliko näyttöä siitä, että tulokset tai vaikutukset oli saavutettu toteuttamalla toimenpide. Tilintarkastustuomioistuin luokitteli arvioinnissaan tiedot, jotka jäsenvaltiot toimittivat kunkin uudistuksen tuloksista, seuraavasti:
- o **”ei tuloksia”**, jos tuloksista ei voitu esittää näyttöä

²⁶ Erityiskertomus [21/2022](#), kohta 88, erityiskertomus [26/2023](#), kohta 48.

- o ”**vähäisiä tuloksia**”, jos saavutetut tulokset jäivät selvästi alle neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä tai muissa todentavissa asiakirjoissa kuvattun uudistuksen päätavoitteen
- o ”**merkittäviä tuloksia**”, jos tulokset ovat vähintään suurin piirtein uudistuksen päätavoitteen mukaisia, sellaisena kuin se on kuvattu neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä ja muissa todentavissa asiakirjoissa.

57 Analyysinsä perusteella tilintarkastustuomioistuin katsoo, että 17:stä uudistuksesta viiden tulokset ovat merkittäviä, kun taas kahdeksan muun uudistuksen kohdalla saavutukset olivat vähäisiä. Hieman alle neljänneksessä päätökseen saatetuista elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvistä uudistuksista (neljä yhteensä 17:stä) jäsenvaltiot eivät pystyneet toimittamaan näyttöä tuloksista, jotka olisi saavutettu uudistuksen keskeisen tavoitteen mukaisesti. *Laatikossa 3* annetaan esimerkki kustakin luokasta.

Laatikko 3

Liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin kohdistettujen elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvien uudistusten tulokset

Merkittäviä tuloksia

Bulgariassa toteutettiin radiotaajuuksien tehokasta käyttöä koskeva uudistus, jolla pyrittiin parantamaan 5G-valmiutta ja edistämään 5G-verkon nopeutettua käyttöönottoa. Uudistus, joka koostui taajuusmaksujen alentamista koskevan säädöksen voimaantulosta ja taajuuksien jakamisen loppuun saattamisesta, tuotti merkittäviä tuloksia, sillä 5G-verkon kattavuus kasvoi komission julkaiseman digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksin mukaan 0 prosentista vuonna 2020 yhteensä 67 prosenttiin vuoteen 2023 mennessä.

Vähäisiä tuloksia

Itävallassa uudistuksella ”Oman pääoman vahvistaminen”, jolla käsiteltiin osittain yritysten kasvun tukemista koskevaa vuoden 2019 maakohtaista osasuositusta, otettiin käyttöön pääomapohjan vahvistamista koskeva säädös, jossa asetettiin saataville miljardi euroa katteettomien takausten muuntamiseen omaksi pääomaksi. Yli kolme vuotta uudistuksen voimaantulon jälkeen pääomapohjan vahvistamistoimenpiteiden kysyntä markkinoilla oli vähäistä, ja viranomaiset olivat vastaanottaneet vain 18 hakemusta maksamattomien lainojen vaateiden lykkäämiseksi yhteensä noin 2,5 miljoonan euron arvosta.

Samana uudistuksen yhteydessä Itävallan viranomaiset ottivat käyttöön myös riskipääomarahastolain, jonka tarkoituksena oli helpottaa oman pääoman tarjoamista tai osallistumista yrityksiin. Tulokset riippuvat myös sijoittajien kohdistamasta kysynnästä keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Toistaiseksi yhtään vaihtuvapääomaista sijoitusyhtiötä ei ole perustettu tämän lain mukaisesti. Laki tuli voimaan vuonna 2023, pitkittyneiden poliittisten neuvottelujen vuoksi 18 kuukauden viiveellä.

Edellä esitetyn perusteella tilintarkastustuomioistuin toteaa, että vaikka uudistus tarjoaa perusrakenteet oman pääoman vahvistamiselle, uudistuksella on saavutettu tähän mennessä vain vähäisiä tuloksia.

Ei näyttöä tuloksista

Kyproksessa pk-yritysten rahoitusmahdollisuuksia koskeviin vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisiin osasuosituksiin liittyvä fuusioiden ja yritysostojen kannustimia koskeva uudistus koostuu toimintasuunnitelmasta, joka sisältää erityisiä kannustimia, joilla edistetään yritysten fuusioita tai yritysostoja laajentumisen ja kilpailukykyyn parantamiseksi.

Vaikka uudistuksella on saavutettu tavoiteltu tuotos, joka oli toimintasuunnitelman hyväksyminen elokuussa 2023, se ei ole toistaiseksi johtanut tuloksiin. Esimerkiksi lokakuussa 2024 ei ollut käytössä yhtään avustusjärjestelmää, vaikka se oli yksi uudistuksen tavoitteista.

58 Tulosten vähäisyydelle tai puuttumiselle on useita syitä.

- Osatekijöillä, joihin kansalliset viranomaiset eivät voi vaikuttaa, voi olla vaikutusta uudistuksiin. Kyse voi olla esimerkiksi taloudellisista muutoksista.
- Jäsenvaltiot eivät seuranneet joidenkin uudistusten tuloksia tai eivät määritelleet riittäviä indikaattoreita tulosten mittaamiseksi.
- Tulosten saavuttamiseen tarvitaan aikaa. Tämä koskee erityisesti rakenneuudistuksia, jotka tuovat usein mukanaan lain antamisen tai muuttamisen. Saattaa kuitenkin kestää kuukausia tai vuosia ennen kuin lainsäädännön muuttamisen vaikutukset ilmenevät käytännössä. Tilintarkastustuomioistuimen otoksessa 8 kaikkiaan 10:stä uudistuksesta, joiden suhteen oli vain vähän tai ei lainkaan näyttöä tuloksista, oli saatu päätökseen vasta vuosina 2023 tai 2024, joten voi olla liian aikaista nähdä niiden merkittäviä tuloksia.

59 Vaikka elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa ei nimenomaisesti vaadita jäsenvaltioita ottamaan käyttöön erityisiä tulosindikaattoreita, ne ovat olennaisen tärkeitä tuloksellisuuden arvioinnin kannalta. Toisin kuin työmarkkinauudistusten osalta²⁷, tilintarkastustuomioistuimen analyysi osoitti, että vaikka elpymis- ja palautumissuunnitelmassa ei ollut määritelty tulosindikaattoria, kansallisilla viranomaisilla oli käytössä indikaattoreita, joilla voidaan mitata ja arvioida useimpien päätökseen saatettujen uudistusten tavoitteiden saavuttamista (13 uudistusta 17:stä).

60 *Taulukossa 3* esitetään yleiskuva 17:ää päätökseen saatettua elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvää uudistusta koskevan tilintarkastustuomioistuimen analyysin tuloksista. *Liitteessä IV* puolestaan esitetään yksityiskohtainen analyysi kustakin uudistuksesta.

Taulukko 3 Elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvien liiketoimintaympäristöä koskevien uudistusten tulokset neljässä valitussa jäsenvaltiossa

Jäsenvaltio	Uudistusten lukumäärä						
	Merkittäviä tuloksia		Vähäisiä tuloksia		Ei tuloksia		Yhteensä
Bulgaria	1	20 %	3	60 %	1	20 %	5
Espanja	1	33 %	2	67 %	-	0 %	3
Kypros	1	25 %	1	25 %	2	50 %	4
Itävalta	2	40 %	2	40 %	1	20 %	5
Yhteensä	5	29 %	8	47 %	4	24 %	17

Huom. Tilintarkastustuomioistuin keskittyy tuloksiin, koska on liian aikaista arvioida vaikutuksia. Eri luokkien määritelmä on kohdassa [56](#).

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission tietojen perusteella.

²⁷ Erityiskertomus [10/2025](#), kohta 65.

61 Lisäksi tilintarkastustuomioistuin panee merkille, että jopa niiden uudistusten osalta, joilla on saavutettu merkittäviä tuloksia, mahdolliset vaikutukset ja pitkäaikaiset vaikutukset liiketoimintaympäristöön riippuvat monista tekijöistä, ja monet tekijät voivat myös vähentää niitä kuten:

- o **rajoitettu aikataulu:** joidenkin uudistusten tarkoituksena oli toimia vain rajoitetun ajan pandemian aiheuttamien sosioekonomisten häiriöiden lieventämiseksi. Esimerkki tällaisesta uudistuksesta ovat espanjalaiset toimenpiteet, joita toteutettiin vuosina 2020 ja 2021 covid-19-pandemian vaikutusten lieventämiseksi. Uudistuksella otettiin käyttöön useita veronmaksun lykkäämistä koskevia toimenpiteitä vuosina 2020 ja 2021. Uudistuksella saavutettiin pandemian aikana merkittäviä tuloksia, sillä yli 1,5 miljoonaa itsenäistä ammatinharjoittajaa ja yritystä hyötyi tästä tuesta. Sen vaikutukset eivät kuitenkaan vaikuta olevan pitkäaikaisia. Konkurssi-ilmoitusten määrä väheni tämän tukivaiheen aikana, mutta määrä kasvoi yleisesti vuoden 2021 lopulta vuoteen 2024 ja nousi huippuunsa viimeisen kymmenen vuoden ajanjaksolla tarkasteltuna²⁸.
- o **uudistuksen soveltamisala on rajallinen:** vaikka jotkin uudistukset tuottavat merkittäviä tuloksia, näillä tuloksilla ei todennäköisesti ole merkittävää vaikutusta asiaankuuluvan maakohtaisen osasuosituksen täytäntöönpanon edistymiseen, koska näillä uudistuksilla puututaan vain vähäiseltä osin maakohtaisissa osasuosituksissa yksilöityihin haasteisiin. Yksi esimerkki tilintarkastustuomioistuimen otoksessa ovat Kyproksen tutkimukseen ja innovointiin liittyvää investointia ja inhimillistä pääomaa koskevat kannustimet. Niillä houkuteltaan investointeja innovatiivisiin yrityksiin ja ulkomaisia kykyjä kahden viisumijärjestelmän kautta. Vaikka uudistuksella saavutettiin merkittäviä tuloksia, se ei todennäköisesti paranna merkittävästi pk-yritysten rahoituksen saatavuutta.

²⁸ Eurostat – Neljännesvuosittain toimitettavat uusien yritysten rekisteröinnit ja konkurssseja koskevat ilmoitukset – tilastot.

- o **uudistuksen ja liiketoimintaympäristön välinen melko etäinen yhteys:** tämä koskee esimerkiksi Itävallan talousvalistusta koskevaa kansallista strategiaa. Koska tämän uudistuksen tavoitteena on luoda kansallinen talousvalistusstrategia ja kompetenssikehys parantamaan koulujen ja nuorten talouskasvatuksen tasoa, uudistus liittyy läheisemmin koulutukseen kuin liiketoimintaympäristöön.
- o **Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden, erityisesti uudistusten, kumoaminen:** Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa säädetään, että kumoamisia koskevia korjaavia toimia voidaan tehdä 31. joulukuuta 2026 saakka, johon mennessä komissio suorittaa viimeisiin maksupyyntöihin liittyvät maksut²⁹. Asetuksessa ei täsmennetä seurauksia loppumaksupyynnön arvioinnin jälkeen mahdollisesti tapahtuvasta peruuttamisesta, eikä komissio voi muiden olemassa olevien kehysten avulla poistaa tätä riskiä tehokkaasti, koska oikeudellisista syistä korjaavia toimia voidaan soveltaa vain aivan erityisissä tapauksissa.

Elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset edistivät osittain maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoa

62 Komissio julkaisee vuosittain eurooppalaisen ohjausjakson kevätpaketissa arvionsa kunkin maakohtaisen osasuosituksen täytäntöönpanosta. Täytäntöönpanoastetta arvioitaessa käytetään viittä luokkaa: ”ei edistystä”, ”vähäistä edistystä”, ”jonkin verran edistystä”, ”merkittävää edistystä” ja ”kokonaisuudessaan toteutettu”.

- o **”Ei ole edistynyt”:** jäsenvaltio ei ole ilmoittanut eikä hyväksynyt toimenpiteitä maakohtaisten suositusten noudattamiseksi.
- o **”Edistynyt vain vähän”:** jäsenvaltio on ilmoittanut joistakin toimenpiteistä maakohtaisen suosituksen käsittelemiseksi, mutta toimenpiteet vaikuttavat riittämättömiltä tai niiden hyväksyminen/toteuttaminen ei ole varmaa.
- o **”Edistynyt jonkin verran”:** jäsenvaltio on ilmoittanut tai toteuttanut toimenpiteitä maakohtaisen suosituksen noudattamiseksi. Toimenpiteet ovat lupaavia, mutta kaikkia niistä ei ole vielä toteutettu eikä toteuttaminen ole kaikissa tapauksissa varmaa.

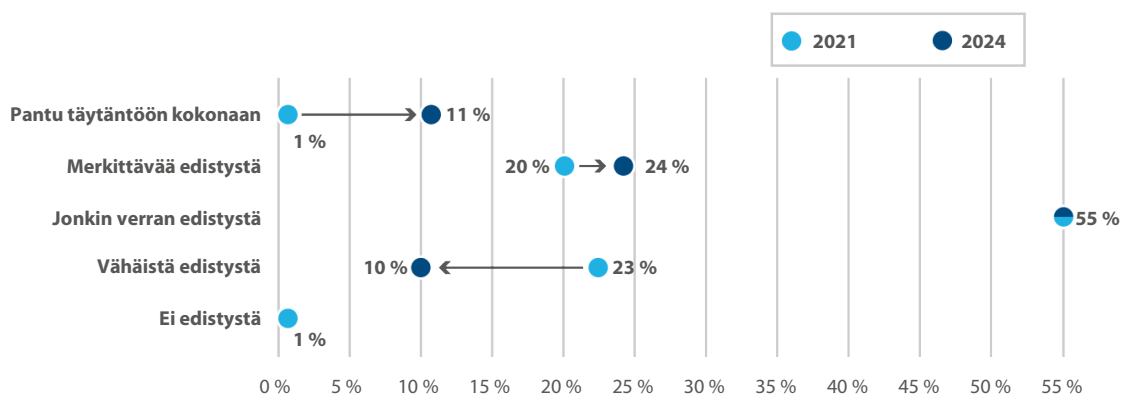
²⁹ Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeva asetus, 24 artiklan 1 ja 3 kohta.

- o ”Edistynyt merkittävästi”: jäsenvaltio on hyväksynyt toimenpiteitä, joista suurin osa on pantu täytäntöön.
- o ”Kokonaisuudessaan toteutettu”: jäsenvaltio on hyväksynyt ja toteuttanut toimenpiteitä, joilla maakohtainen suositus on toteutettu asianmukaisesti.

63 Eurooppalaisen ohjausjakson³⁰ mukaan maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa koskevassa komission arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kansalliset politiikanalat, ja siinä mennään näin ollen elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevia toimenpiteitä pidemmälle.

64 Kaiken kaikkiaan tilintarkastustuomioistuimen analyysi komission arvioinnista antaa vaihtelevan kuvan maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanon edistymisestä (komission arvioima täytäntöönpanotilanteen muutos) vuosina 2021–2024. Niiden maakohtaisten osasuositusten osuus, joissa oli saavutettu merkittävää edistystä tai jotka oli pantu kokonaan täytäntöön, kasvoi 21 prosentista 35 prosenttiin vuosina 2021–2024. Noin kahdessa kolmasosassa maakohtaisista osasuosituksista edistyttiin kuitenkin edelleen vain jonkin verran tai vain vähän (ks. [kaavio 8](#) ja [liite V](#)).

Kaavio 8 | vuosien 2019 ja 2020 liiketoimintaympäristöä koskevien osasuositusten täytäntöönpanotilanne vuoteen 2024 mennessä

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission tietojen perusteella.

³⁰Asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta, johdanto-osan 10 ja 12 kappale ja 16 artikla.

- 65** Lisäksi tilintarkastustuomioistuin panee merkille, että kahdeksassa EU:n 27 jäsenvaltiosta ei ole tapahtunut muutoksia täytäntöönpanon edistymisessä³¹ ja yhdessä tilanne on itse asiassa huonontunut entisestään³². Vain yksi jäsenvaltio³³ on toteuttanut täysimääräisesti ja toinen³⁴ merkittävässä määrin kaikki vuosien 2019–2020 liiketoimintaympäristöä koskevat osasuositukset ilman elpymis- ja palautumistukivälineen tukea. Tilintarkastustuomioistuin katsoo tämän osoittavan, että elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteistä johtuvien maakohtaisten suositusten täytäntöönpanossa on edistytty hitaasti, vaikkakin paremmin kuin työmarkkinoiden alalla³⁵.
- 66** Tilintarkastustuomioistuimen valitsemien neljän jäsenvaltion osalta analysoitiin myös sitä, missä määrin liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin osasuosituksiin kohdistetut elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset vaikuttivat komission arvioon maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanosta. Tilintarkastustuomioistuin selvitti tätä varten ensin, mitkä liiketoimintaympäristöä koskevat maakohtaiset osasuositukset olivat edistyneet vuosina 2021–2024. Toiseksi tilintarkastustuomioistuin tarkasti komission tekemään arvioon sisältyvien tietojen perusteella, johtuiko kyseinen parannus elpymis- ja palautumistukivälineen liiketoimintaympäristöä koskevista uudistuksista, jotka kyseisissä neljässä jäsenvaltiossa toteutettiin.

³¹ Saksa, Viro, Irlanti, Kreikka, Italia, Liettua, Malta, Ruotsi.

³² Alankomaat.

³³ Suomi.

³⁴ Unkari.

³⁵ Erityiskertomus [10/2025](#), 67 kohta ja liite V.

67 Tilintarkastustuomioistuimen otokseen kuuluneet neljä jäsenvaltiota saivat kaiken kaikkiaan 15 osasuositusta. Komissio on neljän viime vuoden aikana parantanut arviotaan yhdeksästä näistä osasuosituksista, kun taas viidessä osasuosituksessa ei tapahtunut edistystä, ja arviota yhdestä osasuosituksesta heikennettiin. Lisäksi tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että kuudessa yhdeksästä maakohtaisesta osasuosituksesta, joiden arviota parannettiin kolmessa jäsenvaltiossa, komissio toteaa, että niihin kohdistetut elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset ovat edistäneet niitä. Jäsenvaltioiden tasolla ainoa poikkeus oli Bulgaria, jossa komission arvioinnissa ei viitattu mihinkään elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukseen, jotka olisi kohdistettu kahteen paremmaksi arvioituun maakohtaiseen suositukseen. Lisäksi on huomattava, että kaksi parannusta, yksi Espanjan ja yksi Kyproksen osalta, liittyy myös investointeihin (yhteensä neljä), jotka ovat osittain vauhdittaneet kyseisten osasuositusten edistymistä, vaikka niitä ei ole vielä saatettu päätökseen (ks., [kaavio 3](#)).

68 Lisäksi kahdessa kuudesta edenneestä maakohtaisesta osasuosituksesta elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden vaikutuksen seurauksena komission arvioinnissa siirryttiin ”vähäisestä edistymisestä” ”jonkinasteiseen edistymiseen”. Muissa neljässä tapauksessa arvioinniksi vaihtui ”edistynyt merkittävästi” tai ”kokonaisuudessaan toteutettu” (ks. [taulukko 4](#) ja [laatikko 4](#)).

Taulukko 4 | Liiketoimintaympäristöä koskevia osasuosituksia koskevan komission arvion muutokset asiaan liittyvien elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden vuoksi, kesäkuu 2024

Jäsenvaltio	Maakohtaiset osasuositukset								
	Liiketoimintaympäristöä koskevat osasuositukset	Ei arvioitu (2021–2024)	Heikompi (2021–2024)	Parempi (2021–2024)	Niiden parempien arvioiden määrä, joissa viitataan kohdistettujen elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusten ja investointien vaikutukseen				
					Parempia arvioita yhteensä (2021–2024)	Edistynyt vain vähän → Edistynyt jonkin verran	Edistynyt vain vähän → Edistynyt merkittävästi	Edistynyt jonkin verran → Edistynyt merkittävästi	Edistynyt merkittävästi → Kokonaisuudessaan toteutettu
Bulgaria	3	-	1	2	-	-	-	-	-
Espanja	3	1	-	2	2	1	-	1	-
Kypros	5	2	-	3	2	1	1	-	-
Itävalta	4	2	-	2	2	-	-	1	1
Yhteensä	15	5	1	9	6	2	1	2	1

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission tietojen perusteella.

Laatikko 4

Elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvät toimenpiteet, jotka vaikuttivat maakohtaisen osasuosituksen siirtämiseen luokasta ”edistynyt vain vähän” luokkaan ”edistynyt merkittävästi”

Kypros sai vuonna 2019 maakohtaisen osasuosituksen tarjota luotettavia ja nopeita järjestelmiä saantokirjojen ja kiinteään omaisuuteen liittyvien oikeuksien myöntämistä ja siirtämistä varten. Komissio arvioi, että osasuosituksen täytäntöönpano oli ”edistynyt vain vähän” vuoteen 2023 mennessä.

Kyproksen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyi uudistus, jolla pyrittiin korjaamaan saantokirjojen antamis- ja siirtämisjärjestelmän tehottomuutta. Uudistukseen sisältyi kolme välitavoitetta ja yksi tavoite, jotka koskivat vireillä olevien saantokirjojen myöntämistä koskevien tapausten tarkastelua, uuden suunnittelu- ja rakennuslupaperiaatteiden laajentamista, katujen ja rakennusten sääntelyä koskevan lain tarkistamista ja kiinteistöjen myyntiä koskevan lain muuttamista.

Kiinteistöjen myyntiä koskevaa lakia on muutettu, ja uudet suunnittelu- ja rakennuslupaperiaatteet on hyväksytty ja niitä on laajennettu siten, että suunnittelu- ja rakennuslupahakemukset voidaan toimittaa sähköisesti.

Komissio paransi maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoa koskevaa arviotaan luokkaan ”edistynyt merkittävästi” vuonna 2024 tämän uudistuksen yhteydessä kyseiseen vuoteen mennessä toteutettujen toimien perusteella. Tilintarkastustuomioistuimen tarkastustyö vahvistaa, että uudistuksella todellakin edistettiin maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoa.

Elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvät toimenpiteet, jotka vaikuttivat maakohtaisen osasuosituksen siirtämiseen luokasta ”edistynyt vain vähän” luokkaan ”edistynyt jonkin verran”

Espanjalle annettiin vuonna 2020 maakohtainen osasuositus, jonka tarkoituksena oli edistää yksityisiä investointeja talouden elpymisen vauhdittamiseksi. Komissio oli arvioinut, että täytäntöönpano on ”edistynyt vain vähän” vuoteen 2021 mennessä.

Komissio arvioi yksityisten investointien edistämistä elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden avulla keskeisillä toimialoilla:

- o investointi, jolla edistetään Espanjan teollisuuden siirtymän kannalta keskeisten strategisten alojen, kuten autoteollisuuden, ilmailualan ja laivaston arvoketjujen, muutosta (investointi ES-C[C12]-I[I2] Ohjelma kilpailukyvyyn ja teollisuuden kestävyuden parantamiseksi) sekä

- o uudistus matkailualan kilpailukyvyn parantamiseksi (ES-C[C14]-R[R1] kuninkaallinen asetus matkailualan kilpailukykyä edistävän valtion rahaston täytäntöönpanosta).

Komissio päivitti arviotaan edistymisestä tämän maakohtaisen suosituksen täytäntöönpanossa luokasta ”edistynyt vain vähän” luokkaan ”edistynyt jonkin verran” vuonna 2022. Tilintarkastustuomioistuimen tarkastustyö vahvistaa, että uudistuksella on jo edistetty maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoa.

69 Toisin kuin työmarkkinoita koskevien osasuositusten³⁶ osalta, kun komissio siirtää maakohtaisia suosituksia edistyneempään luokkaan, se viittaa useimmissa tapauksissa kyseisiin osasuosituksiin kohdistettuihin elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksiin, jotka ovat vaikuttaneet tähän edistymiseen. Tilintarkastustuomioistuimen analyysi vahvisti, että kuusi päätökseen saatetuista uudistuksista todellakin edisti vastaavien liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten täytäntöönpanoa. Lisäksi kolmea muuta uudistusta, joita ei ollut saatettu kokonaan päätökseen mutta joissa oli saavutettu merkittäviä välitavoitteita, pidettiin tärkeinä edistymisen kannalta (ks. [liite VI](#)).

70 Niiden kuuden osasuosituksen osalta, jotka oli siirretty edistyneempään luokkaan niihin kohdistettujen elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusten ansiosta, tilintarkastustuomioistuin toteaa, että uudistuksen vaikutus oli merkittävä kolmessa tapauksessa mutta osittainen kolmen muun tapauksen osalta, koska edistyneempi toteutuminen edellytti myös muita toimenpiteitä elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolella tai sellaisia toimenpiteitä elpymis- ja palautumistukivälineen puitteissa, joita ei kohdistettu vastaavaan maakohtaiseen osasuositukseen (ks. [taulukko 5](#)).

³⁶ Erityiskertomus [10/2025](#), kohta 71.

Taulukko 5 | Liiketoimintaympäristöä koskevien maakohtaisten osasuositusten edistyminen ja se, missä määrin uudistukset vaikuttivat edistymiseen otokseen valituissa jäsenvaltioissa

Otoksen jäsenvaltiot	Edistyminen osasuosituksissa	Edistyminen, jolla viitataan kohdistettuihin elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksiin	Arvio elpymis- ja palautumistukivälineen kohdistettujen uudistusten vaikutuksesta parempaan edistysasteeseen	
			Osittainen	Merkittävä
Bulgaria	3	-	-	-
Espanja	2	2	2	-
Kypros	2	2	-	2
Itävalta	2	2	1	1
Yhteensä	9	6	3	3

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

71 Lopuksi tilintarkastustuomioistuin toteaa, että elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpano on kesken ja että voi olla vielä liian aikaista saada siihen liittyvien uudistusten avulla aikaan merkittäviä tuloksia. Elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanokauden puolivälin ylityttyä suurin osa elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvistä liiketoimintaympäristöä koskevista uudistuksista on edelleenkin tekeillä. Kuten tilintarkastustuomioistuin on jo aiemmin todennut³⁷, uudistusten vaikutuksia kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin olisi arvioitava jälkiarvioinneissa.

Tilintarkastustuomioistuimen IV jaosto on tilintarkastustuomioistuimen jäsen Petri Sarvamaan johdolla hyväksynyt tämän kertomuksen Luxemburgissa 30. syyskuuta 2025 pidetyssä kokouksessa.

Tilintarkastustuomioistuimen puolesta

Tony Murphy
presidentti

³⁷ Erityiskertomus 26/2023, kohta 83, erityiskertomus 10/2025, kohta 62.

Liitteet

Liite I – Tietoja tarkastuksesta

Taustatietoja

EU:n liiketoimintaympäristöä koskevien politiikkojen koordinointi eurooppalaisen ohjausjakson avulla

- 1) Jäsenvaltiot, joskus yhdessä alueidensa kanssa, ovat vastuussa niiden toimintaolosuhteiden ja -ehtojen tehokkaasta sääntelystä, joita yrityksillä on käytettävissään sijoittautumista, toimintaa ja – tarvittaessa – tehokasta toiminnan lopettamista varten. Toimivaltaansa kuuluvilla aloilla EU voi toimia kolmella tavalla: ensinnäkin lainsäädännön ja yleisen politiikan määrittelyn avulla, toiseksi koordinoimalla talouspolitiikkaa eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa ja kolmanneksi rahoittamalla erityisiä toimenpiteitä ja toimia.
- 2) Eurooppalaisen ohjausjakson¹ tavoitteena on koordinoida jäsenvaltioiden talous- ja sosiaalipolitiikkoja SEUT-sopimuksen 121 artiklan perusteella. SEUT-sopimuksen 121 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot pitävät talouspolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana ja koordinoivat talouspolitiikkansa neuvostossa. Komissio julkaisee vuosittain maakohtaisia raportteja ja ehdotuksia maakohtaisiksi suosituksiksi kunkin jäsenvaltion osalta.

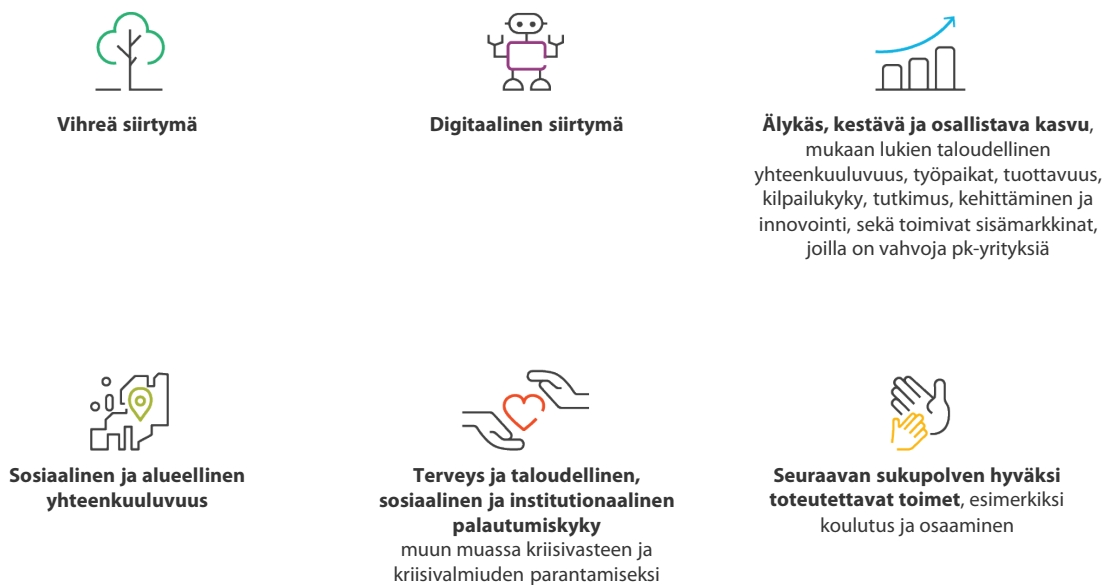
Liiketoimintaympäristöä koskevien politiikkojen tukeminen elpymis- ja palautumistukivälineen avulla

- 3) Elpymis- ja palautumistukivälineen alkuperäinen talousarvio oli 724 miljardia euroa. Useat jäsenvaltiot päättivät olla käyttämättä niille osoitettua lainaosuutta, joten vuoden 2024 loppuun mennessä oli sidottu 650 miljardia euroa (359 miljardia euroa avustuksina ja 291 miljardia euroa lainoina).

¹ Asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta.

- 4) Elpymis- ja palautumistukivälinettä hallinnoidaan suoraan, joten komissio on suoraan vastuussa tukivälineen täytäntöönpanon keskeisistä vaiheista². Saadakseen elpymis- ja palautumistukivälineen tukea jäsenvaltioiden oli toimitettava komissiolle elpymis- ja palautumissuunnitelmansa, jotka sisältävät joukon toimenpiteitä – joko uudistuksia tai investointeja. Tämän jälkeen komissio arvioi elpymis- ja palautumissuunnitelmat³, jotka neuvosto hyväksyi myöhemmin täytäntöönpanopäätösten muodossa.
- 5) Komissio on jakanut elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa määritellyt kuusi pilaria [52 politiikan alaan](#). Kukin uudistus tai investointi on kohdistettu enintään kahdelle politiikan alalle (ks. [kaavio 1](#)). Yksi komission määrittelemistä 52:sta politiikan alasta on ”liiketoimintaympäristö”. Komission esittämien kohdennusten mukaan jäsenvaltiot arvioivat, että liiketoimintaympäristöä koskevaan politiikan alaan kohdennettujen elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden kokonaiskustannukset ovat 33 miljardia euroa. Uudistusten kustannukset ovat lähes miljardi euroa ja investointien kustannukset 32 miljardia euroa (ks. [taulukko 1](#)).

Kaavio 1 | Elpymis- ja palautumistukivälineen kuusi pilaria

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin [komission elpymisen ja palautumisen tulostaulun](#) perusteella.

² Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen 8 artikla.

³ Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen 19 artikla.

Taulukko 1 | Liiketoimintaympäristöön liittyvät elpymis- ja palautumistukivälineen arvioidut kustannukset

Politiikan ala	Mrd. euroa		
	Uudistukset	Investoinnit	Yhteensä
Kaikkien liiketoimintaympäristöä koskevaan politiikan alaan kohdennettujen elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden arvioidut kustannukset			
Ensisijainen politiikan ala	0,11	18,60	18,71
Toissijainen politiikan ala	0,81	13,73	14,54
Yhteensä	0,92	32,33	33,25
Kaikkien liiketoimintaympäristöä koskeviin osasuosituksiin liittyvien elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden arvioidut kustannukset			
Elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteet, jotka on kohdistettu 82 osasuositukselle ja jotka on kohdennettu 37:lle elpymis- ja palautumistukivälineen ensisijaiselle politiikan alalle	6,07	103,38	109,44

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission tietojen perusteella.

- 6) Useimmat toimenpiteet, joilla tuetaan elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvää liiketoimintaympäristöä koskevaa politiikan alaa, sisältyvät kolmanteen pilariin, joka koskee älykästä, kestävä ja osallistavaa kasvua. Laajassa merkityksessä lisätoimenpiteet voivat myös vaikuttaa suoraan tai välillisesti liiketoimintaympäristöön. Kolmannen pilarin toimenpiteiden erittely osoittaa eri politiikan alat, jotka yhdessä vastaavat yritysten tarpeisiin ja tukevat yrityksiä ja teollisuutta elpymis- ja palautumistukivälineen kautta (ks. [kaavio 2](#)).

Kaavio 2 | Älykästä, kestäväää ja osallistavaa kasvua tukevien menojen jakautuminen politiikanaloittain

Lähde: Euroopan komission tulostaulu (tiedot poimittu 21. heinäkuuta 2025). Käännökset: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

- 7) Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa luodaan myös selkeä yhteys eurooppalaiseen ohjausjaksoon⁴. Etenkin niiden uudistusten ja investointien, joita esitettiin alkuperäisissä kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa, odotettiin edistävän tuloksellisesti vastaamista kaikkiin vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Useimmissa jäsenvaltioissa nämä maakohtaiset suositukset sisälsivät liiketoimintaympäristöön liittyviä haasteita. Jos kansallisia suunnitelmia tarkistetaan, muutetuissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa olisi otettava huomioon viimeisimmät maakohtaiset suositukset.

Tarkastuksen laajuus ja tarkastustapa

- 8) Tarkastuksen tarkoituksena oli arvioida, autoivatko elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvät liiketoimintaympäristöä koskevat uudistukset tuloksellisesti vastaamaan maakohtaisissa suosituksissa esitettyihin eurooppalaisen ohjausjakson aikana havaittuihin jäsenvaltioiden haasteisiin ja onko niiden täytäntöönpano johtanut asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.
- 9) Tarkastustyössä tutkittiin asiaa koskevia asiakirjoja ja haastateltiin komissiota, kansallisia viranomaisia ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä (yrityksiä edustavia järjestöjä tai ammattiliittoja) käynnin kohteena olleissa jäsenvaltioissa.

⁴ Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskeva asetusta, 18 artiklan 4 kohdan b alakohta ja 19 artiklan 3 kohdan b alakohta.

- 10) Tilintarkastustuomioistuimen tarkastuskriteerit perustuivat pääasiassa elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevaan asetukseen ja siihen liittyviin komission ohjeisiin sekä asiaankuuluviin eurooppalaista ohjausjaksoa koskeviin asiakirjoihin. Lisätietoja kriteereistä annetaan tämän kertomuksen asiaankuuluuissa osissa.
- 11) Tilintarkastustuomioistuin panee merkille, että muut elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteet, jotka on kohdennettu muihin politiikan aloihin kuin ”liiketoimintaympäristöön”, vaikuttavat suoraan tai välillisesti laajempiin yritysten kasvunäkymiin (investoinnit, jotka liittyvät rakenteellisiin vihreisiin ja digitaalisiin siirtymiin, verouudistuksiin, työvoimapolitiikkaan, merkittäviin infrastruktuuri-, energia- ja vesirakennustöihin sekä uudistuksiin ja investointeihin julkishallinnossa).
- 12) Ensimmäisen tarkastuskysymyksen osalta tarkastajat perehtyivät kaikkiin 157 uudistukseen ja 254 investointiin, jotka oli kohdistettu kaikkien jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyviin liiketoimintaympäristöä koskeviin 82 osasuositukseen. Tilintarkastustuomioistuin arvioi, vastasivatko ne eurooppalaisessa ohjausjaksossa havaittuihin liiketoimintaympäristöön liittyviin haasteisiin ja missä määrin. [Liitteessä II](#) on linkit maakohtaisten osasuositusten ja elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden luetteloon. Lisäksi siinä on taulukko, jossa on tilintarkastustuomioistuimen yksityiskohtainen arvio siitä, missä määrin elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteet vastaavat maakohtaisiin osasuosituksiin.
- 13) Toisen kysymyksensä osalta tilintarkastustuomioistuin arvioi, toteutettiinko 25 liiketoimintaan liittyvää elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusta neljässä jäsenvaltiossa (Bulgaria, Espanja, Kypros ja Itävalta) suunnitelmien mukaisesti. Tilintarkastustuomioistuin yksilöi neljää jäsenvaltiota koskevassa arvioinnissaan kaikki 15 maakohtaista suositusta, jotka komissio oli liittännyt liiketoimintaympäristön politiikan alaan. Tarkastuksessa ilmeni, että näihin maakohtaisiin osasuosituksiin kohdistettiin 56 elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvää uudistusta, joista 46 oli tarkoitus saada päätökseen kesäkuuhun 2024 mennessä. Näistä tilintarkastustuomioistuin valitsi 25 uudistuksen otoksen, jonka osalta tarkastajat selvittivät, täyttyivätkö niiden lopulliset välitavoitteet tai tavoitteet alkuperäisessä neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä ilmoitettuun ajankohtaan mennessä.

Taulukko 2 | Liiketoimintaympäristön uudistuksia koskeva otos

Jäsenvaltio	Liiketoimintaympäristöön liittyvät maakohtaiset suositukset	Alkuperäisessä elpymis- ja palautumissuunnitelmassa liiketoimintaympäristöä koskeviin maakohtaisiin suosituksiin kohdistetut elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvät uudistukset	Kesäkuuhun 2024 mennessä toteutettavat uudistukset		
	Osasuositukset	Elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset	Yhteensä	Otos	%
Bulgaria	3	12	10	10	100 %
Espanja	3	26	25	4	16 %
Kypros	5	12	6	6	100 %
Itävalta	4	5	5	5	100 %
Yhteensä	15	56	46	25	54 %

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission tietojen perusteella.

14) Tilintarkastustuomioistuin valitsi toiseen kysymykseen liittyvän, yksittäisissä jäsenvaltioissa toteutettujen uudistusten otoksen osalta toimenpiteitä, joilla vältettiin tarkastustoimien päällekkäisyys muiden tehtävien yhteydessä jo tarkastettujen toimenpiteiden osalta ja jotka olivat toteuttamiskelpoisia tarkastuskäyntien aikataulussa. Toimenpiteet olivat seuraavat:

- Itävallan, Bulgarian ja Kyproksen osalta otokseen otettiin 100 prosenttia uudistuksista, jotka oli tarkoitus saada päätökseen kesäkuuhun 2024 mennessä.
- Espanjassa otokseen valittiin neljä niistä 25 uudistuksesta, jotka oli määrä saattaa päätökseen kesäkuuhun 2024 mennessä ja 21 uudistusta jätettiin ulkopuolelle seuraavista syistä:
 - yhdeksän uudistusta oli jo tarkastettu tarkastuslausumassa aiempina vuosina

- o neljä uudistusta tarkastettiin jo työhön liittyviä uudistuksia koskevan tilintarkastustuomioistuimen kertomuksen yhteydessä ja
- o kahdeksalla uudistukset sisälsivät ensisijaisia politiikan aloja ja aiheita, joissa tilintarkastustuomioistuimen mielestä keskityttiin vähemmän keskeisiin liiketoimintaympäristöön liittyviin näkökohtiin tai aiheisiin, joita tilintarkastustuomioistuin jo käsitteli muissa tarkastuksissa (kuten [digitaalinen siirtymä](#) ja [oikeusvaltioperiaate](#)).

Liite II – Linkit teknisiin lisätietoihin, jotka ovat saatavilla tilintarkastustuomioistuimen avoimella tietopalustalla

Tässä liitteessä on linkki kolmeen asiakirjaan, jotka tilintarkastustuomioistuin on asettanut saataville tilintarkastustuomioistuimen avoimella tietopalustalla.

- 1) [Luettelo liiketoimintaympäristön maakohtaisista osasuosituksista](#)
- 2) [Luettelo elpymis- ja palautumistukivälineeseen liittyvistä uudistuksista ja investoinneista, jotka koskevat liiketoimintaympäristöä koskevia maakohtaisia osasuosituksia](#)
- 3) [Tilintarkastustuomioistuimen arvio siitä, missä määrin kutakin maakohtaista osasuositusta on käsitelty](#)

Liite III – Otokseen kuuluneissa jäsenvaltioissa päätökseen saatujen uudistusten tuotosten arviointi

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
Bulgaria	BG-C[C3]-R[R1] Oikeudellinen kehys teollisten investointien houkuttelemiseksi ja teollisuuden ekosysteemien kehittämiseksi	M35 Uuden teollisuusaluelain voimaantulo Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 ensimmäinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
	BG-C[C7]-R[R2] Radiotaajuuksien tehokas käyttö	M137 Taajuusmaksujen alentamisesta annetun asetuksen voimaantulo Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 ensimmäinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
		M138 26 GHz:n taajuusalueen taajuuksien jakamisen loppuunsaattaminen Laadullinen indikaattori: Tiedonanto taajuuksien myöntämisestä operaattoreille Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 viimeinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
		<p>M139 Käytettävissä olevien taajuuksien osoittamisen loppuun saattaminen 700 MHz:n ja 800 MHz:n taajuusalueilla</p> <p>Laadullinen indikaattori: Tiedonanto taajuuksien myöntämisestä operaattoreille</p> <p>Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2023 ensimmäinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
	<p>BG-C[C7]-R[R3] Suotuisan investointiympäristön luominen</p>	<p>M140 Yhteenliitettävyyssvälineistössä annettujen suositusten täytäntöönpanemiseksi tehtyjen lainsäädäntömuutosten voimaantulo</p> <p>Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä</p> <p>Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2020 viimeinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu osittain
	<p>BG-C[C10]-R[R4] Maksukyvyttömyysmenettelyjen vahvistaminen</p>	<p>M228 Kauppalakiin maksukyvyttömyys- ja uudelleenjärjestelymenettelyjen osalta tehtyjen muutosten voimaantulo</p> <p>Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä</p> <p>Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 kolmas neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
		<p>M229 Maksukyvyttömyyskehysten uudistuksen täytäntöönpanotoimenpiteet saatettu päätökseen</p> <p>Laadullinen indikaattori: luettelo uutta maksukyvyttömyyskehystä koskevasta järjestetystä ja toteutetusta koulutuksesta, jäljennökset hyväksytyistä käsikirjoista, säännöistä, mallipohjista ja ohjeista, julkaiseminen virallisessa lehdessä</p> <p>Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2023 toinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
	<p>BG-C[C10]-R[R5] Bulgarian rakennusalan digitaalinen uudistus</p>	<p>M230 Strategia ja etenemissuunnitelma rakennustietomallinnuksen (BIM) käyttöönottamiseksi rakennustöiden suunnittelussa, toteutuksessa ja ylläpidossa</p> <p>Laadullinen indikaattori: Rakennustietomallinnuksen käyttöönottoa koskeva strategia ja etenemissuunnitelma</p> <p>Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2023 ensimmäinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
	<p>BG-C[C10]-R[R9] Lainsäädäntöprosessin laadun parantaminen</p>	<p>M241 Kansalliskokouksen organisaatiota ja toimintaa koskevien sääntöjen voimaantulo</p> <p>Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä</p> <p>Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 viimeinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
Espanja	ES-C[C13]-R[R2] Espanjan yrittäjyysstrategia	M192 Startup-yrityksiä koskevan lain voimaantulo Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 viimeinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
	ES-C[C14]-R[R1] Kuninkaallinen asetus matkailualan kilpailukykyä edistävän valtion rahaston (FOCIT) täytäntöönpanosta	M214 Matkailualan edistämissuunnitelma Laadullinen indikaattori: Suunnitelma, jossa kuvataan toimenpiteet matkailualan edistämiseksi ja matkailuun liittyvien toimenpiteiden toteuttamispuitteet Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 toinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
		M215 Matkailua koskevia tietoja keräävän DATAESTUR-sivuston avaaminen Laadullinen indikaattori: Verkkosivusto Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2020 viimeinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
		M216 Matkailualan kilpailukykyä edistävän valtion rahaston täytäntöönpanosta annetun kuninkaallisen asetuksen voimaantulo Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 viimeinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
	ES-C[C28]-R[R1] Vuosina 2020 ja 2021 toteutettavat toimenpiteet covid-19-pandemian vaikutusten lieventämiseksi	M385 Vuosina 2020 ja 2021 hyväksytyt verotoimenpiteet covid-19-pandemian vaikutusten lieventämiseksi Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 ensimmäinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
Kypros	CY-C[C2.1]-R[R3] Digitaaliset keskitetyt asiointipisteet, joilla sujuvoitetaan uusiutuvia energialähteitä koskevien hankkeiden lupamenettelyjä ja helpotetaan rakennusten energiaremontteja	M22 Täysin toimiva IT-alusta Laadullinen indikaattori: Täysin toimiva IT-alusta (valmistumisen hyväksymistodistus) Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 viimeinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
	CY-C[C3.2]-R[R2] Kannustimet, joilla kannustetaan ja houkutellaan investointeja ja inhimillistä pääomaa tutkimukseen ja innovointiin	M122 Oikeushenkilöiden verovapaus innovatiivisiin yrityksiin sijoittamisen yhteydessä Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 ensimmäinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
	CY-C[C3.3]-R[R1] Strategisten investointien edistäminen	M134 Strategisia investointeja tukevan lain voimaantulo, strategisten investointien lupamenettelyjen ja rakennuslupien myöntämismenettelyjen yksinkertaistaminen Laadullinen indikaattori: Lain voimaantuloa osoittava säännös Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 viimeinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
		M135 Kaupunkisuunnittelu- ja asunto-osastoon perustettava sektori, jonka tehtävänä on parantaa strategisten investointien edistämijärjestelmää; prosessijärjestelmän ja ohjeiden suunnittelun julkaiseminen ja koordinoitaviranomaisen raportointi uudistuksen toteuttamiseen liittyvästä avainhenkilöstön koulutuksesta Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2023 viimeinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
	<p>CY-C[C3.3]-R[R6] Kannustimet fuusioiden ja yritysojien edistämiseksi</p>	<p>M143 Fuusio- ja yritysojokannustimia koskeva toimintasuunnitelma Laadullinen indikaattori: Ministerineuvoston kertomus ja siihen liittyvä toimintasuunnitelma erityisistä kannustimista fuusioiden ja yritysojien edistämiseksi Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 viimeinen neljännes</p>	<p>Välitavoite/tavoite saavutettu</p>
<p>Itävalta</p>	<p>AT-C[C2]-R[2C1] Yhden kerran periaatetta koskeva lainsäädäntöehdotus: Yrityspalveluportaalia koskevan lain muuttaminen</p>	<p>M56 Asiaankuuluvan tietotekniikkainfrastruktuurin päivittäminen Laadullinen indikaattori: Sädöksen muutos, jolla yrityspalveluportaalia koskevaan lakiin lisätään yhden kerran periaate. Käytettävissä olevat välineet, kuten ilmoittamisvelvollisuustietokannan (IVDB) kyselytyökalu ja rekisteri- ja järjestelmäverkosto (RSV) yhteentoimivuuden ja tietojenvaihdon varmistamiseksi Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2023 viimeinen neljännes</p>	<p>Välitavoite/tavoite saavutettu</p>

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
		<p>M57 Ilmoittamisvelvollisuustietokantaa (IVDB) koskeva asetus on voimassa, ja ministeriöt veloitetaan siirtämään tietokantaan voimassa olevista laeista ja asetuksista johtuvat ilmoitusvelvoitteet Rekisterit on liitetty yhteen yhden kerran periaatteen ohjauskomitean hyväksymän rekisteröintiaikataulun mukaisesti</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
		<p>M58 Tekninen järjestelmäliitettä yhden kerran periaatteeseen liittyen Laadullinen indikaattori: Perustettava yhteys, joka täyttää asetuksessa (EU) 2018/1724 vahvistetut yhteisen digitaalisen palveluväylän vaatimukset Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 viimeinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
	<p>AT-C[C4]-R[4D7] Kansallinen talousvalistusstrategia</p>	<p>M162 Strategia-asiakirja Laadullinen indikaattori: Julkaistu kansallista talousvalistusstrategiaa koskeva strategia-asiakirja, johon sisältyy toimintasuunnitelma Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 kolmas neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
		<p>M163 Talousvalistuksen osaamiskehyksen viimeistely Laadullinen indikaattori: Talousvalistuksen osaamiskehys on julkaistu ja lähetetty Euroopan komissiolle Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 viimeinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
	<p>AT-C[C4]-R[4D8] Startup-paketti</p>	<p>M164 Startup-paketin voimaantulo Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 ensimmäinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
	<p>AT-C[C4]-R[4D9] Oman pääoman vahvistaminen</p>	<p>M165 Asetus valtion takaamien lainojen muuntamisesta omaksi pääomaksi Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 kolmas neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu
		<p>M166 SICAV-yhtiömuodon voimaantulo Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2022 ensimmäinen neljännes</p>	Välitavoite/tavoite saavutettu

Maa	Uudistukset	Välitavoite/tavoite	Arvioinnin tuotokset
	AT-C[C4]-R[4D11] Liiketoiminnan sääntelyn vapauttaminen	M169 Laki satunnaisliikenteestä, jolla poistetaan satunnaisliikennettä koskeva sitova tariffi (taksamittarivelvoite) tuli voimaan Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 ensimmäinen neljännes	Välitavoite/tavoite saavutettu
M170 Asetus sähkökäyttöisten moottoriajoneuvojen latauspisteiden ja ammattikäyttöön tarkoitettujen aurinkosähköjärjestelmien latauspisteiden lupavaatimuksesta vapauttamisesta tulee voimaan Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 ensimmäinen neljännes		Välitavoite/tavoite saavutettu	
M171 Laki liiketoiminnan luovutuksen esteiden poistamisesta (siirtymäaikaa koskeva laki) tuli voimaan Laadullinen indikaattori: Julkaiseminen virallisessa lehdessä Suunniteltu päättymispäivä: Vuoden 2021 ensimmäinen neljännes		Välitavoite/tavoite saavutettu	

Liite IV – Otokseen valituissa jäsenvaltioissa toteutettujen uudistusten tulosten arviointi

Päätökseen saatetuista uudistuksista, jotka saavuttivat tavoitellut tuotokset, arvioimme sekä tuloksia että vaikutuksia kohdan [51](#) määritelmien mukaisesti.

Maa	Uudistus	Tulosten/vaikutusten arviointi	Toteutettu vuoden 2023 viimeisen neljänneksen jälkeen?	Eriyisten indikaattoreiden riittävyys
Bulgaria	BG-C[C3]-R[R1] Oikeudellinen kehys teollisten investointien houkuttelemiseksi ja teollisuuden ekosysteemien kehittämiseksi	Vähäisiä tuloksia	Ei (2021 ensimmäinen neljännes)	Riittävä
	BG-C[C7]-R[R2] Radiotaajuuksien tehokas käyttö	Merkittäviä tuloksia	Ei (2021 ensimmäinen neljännes)	Riittävä
	BG-C[C10]-R[R4] Maksukyvyttömyysmenettelyjen vahvistaminen	Vähäisiä tuloksia	Ei (2023 kolmas neljännes)	Riittävä

Maa	Uudistus	Tulosten/vaikutusten arviointi	Toteutettu vuoden 2023 viimeisen neljänneksen jälkeen?	Eriyisten indikaattoreiden riittävyys
	BG-C[C10]-R[R5] Bulgarian rakennusalan digitaalinen uudistus	Ei tuloksia	Ei (2023 ensimmäinen neljännes)	Riittävä
	BG-C[C10]-R[R9] Lainsäädäntöprosessin laadun parantaminen	Vähäisiä tuloksia	Ei (2021 viimeinen neljännes)	Riittävä
Espanja	Uudistus 1 (C14.R1) Kuninkaallinen asetus matkailualan kilpailukykyä edistävän valtion rahaston (FOCIT) täytäntöönpanosta	Vähäisiä tuloksia	Ei (2020 toinen neljännes)	Riittävä
	Uudistus 1 (C28.R1) Vuosina 2020 ja 2021 toteutettavat toimenpiteet covid-19-pandemian vaikutusten lieventämiseksi	Merkittäviä tuloksia	Ei (2021 ensimmäinen neljännes)	Riittävä
	Uudistus 2 (C13.R2) Espanjan yrittäjyysstrategia	Vähäisiä tuloksia	Ei (2022 kolmas neljännes)	Riittävä

Maa	Uudistus	Tulosten/vaikutusten arviointi	Toteutettu vuoden 2023 viimeisen neljänneksen jälkeen?	Erityisten indikaattoreiden riittävyys
Kypros	CY-C[C2.1]-R[R3] Digitaaliset keskitetyt asiointipisteet, joilla sujuvoitetaan uusiutuvia energialähteitä koskevien hankkeiden lupamenettelyjä ja helpotetaan rakennusten energiaremontteja	Vähäisiä tuloksia	Ei (2023 toinen neljännes)	Riittävä
	CY-C[C3.2]-R[R2] Kannustimet, joilla kannustetaan ja houkutellaan investointeja ja inhimillistä pääomaa tutkimukseen ja innovointiin	Merkittäviä tuloksia	Ei (2022 toinen neljännes)	Riittävä
	CY-C[C3.3]-R[R1] Strategisten investointien edistäminen	Ei tuloksia	Kyllä (Q2/2024)	Riittävä
	CY-C[C3.3]-R[R6] Kannustimet fuusioiden ja yritysostojen edistämiseksi	Ei tuloksia	Ei (2023 kolmas neljännes)	Riittävä
Itävalta	AT-C[C4]-R[4D7] Kansallinen talousvalistusstrategia	Merkittäviä tuloksia	Ei (2021 kolmas neljännes)	Riittävä
	AT-C[C4]-R[4D8] Startup-paketti	Vähäisiä tuloksia	Ei (2023 viimeinen neljännes)	Riittävä

Maa	Uudistus	Tulosten/vaikutusten arviointi	Toteutettu vuoden 2023 viimeisen neljänneksen jälkeen?	Erityisten indikaattoreiden riittävyys
	AT-C[C4]-R[4D9] Oman pääoman vahvistaminen	Vähäisiä tuloksia	Ei (2021 kolmas neljännes)	Riittävä
	AT-C[C2]-R[2C1] Yhden kerran periaatetta koskeva lainsäädäntöehdotus: Yrityspalveluportaalia koskevan lain muuttaminen	Merkittäviä tuloksia	Kyllä (Q2/2024)	Riittävä
	AT-C[C4]-R[4D11] Liiketoiminnan sääntelyn vapauttaminen	Ei tuloksia	Kyllä (Q2/2024)	Ei indikaattoria

Liite V – Edistyminen osasuositusten toteuttamisessa

Liiketoimintaympäristöä koskevien osasuositusten täytäntöönpanon kehitys komission arvion mukaan

Maa	Vuosi	Osasuositus	Arviointi 2021	Arviointi 2022	Arviointi 2023	Arviointi 2024
Belgia	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
		3,2	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,4	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	4,1	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Bulgaria	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,4	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	3,4	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Vähäistä edistystä
Tšekki	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,2	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,4	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	3,4	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä
Tanska	2020	2,2	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
Saksa	2020	2,2	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		2,10	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		2,11	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	1,1	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Viro	2020	3,2	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,8	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,9	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Irlanti	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	3,6	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,7	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Kreikka	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		4,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
	2019	1,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
Espanja	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,3	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	2,10	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä

Maa	Vuosi	Osasuositus	Arviointi 2021	Arviointi 2022	Arviointi 2023	Arviointi 2024
Ranska	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
		3,3	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		4,1	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä
		4,2	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		4,3	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
	2019	4,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		4,2	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä
		4,3	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
Kroatia	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
		3,2	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,5	Jonkin verran edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	4,4	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
Italia	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	5,2	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Kypros	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,3	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	4,6	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä
		4,7	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		5,2	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Merkittävää edistystä
Latvia	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Liettua	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,7	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Luxemburg	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
		3,3	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä
Unkari	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,3	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
Malta	2020	3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Alankomaat	2020	3,2	Jonkin verran edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä
Itävalta	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan
		3,2	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä
		3,4	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	3,4	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Puola	2020	3,3	Ei edistystä	Ei edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä
Portugali	2020	2,4	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä

Maa	Vuosi	Osasuositus	Arviointi 2021	Arviointi 2022	Arviointi 2023	Arviointi 2024
		3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä
	2019	4,2	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä
Romania	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Slovenia	2020	3,2	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,4	Vähäistä edistystä	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	2,2	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Slovakia	2020	3,1	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Merkittävää edistystä	Jonkin verran edistystä
		3,4	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
		4,2	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
	2019	3,6	Vähäistä edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä
Suomi	2020	3,1	Merkittävää edistystä	Merkittävää edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
		3,3	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Pantu täytäntöön kokonaan	Pantu täytäntöön kokonaan
Ruotsi	2020	2,4	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä	Jonkin verran edistystä

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin, komission maaraporttien 2021–2024 perusteella.

Liite VI – Kohdistettujen elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusten merkityksellisyys komission arvioidessa liiketoimintaympäristöä koskevia maakohtaisia osasuosituksia otokseen valituissa jäsenvaltioissa

Bulgaria

- 1) Bulgarian osalta on tähän mennessä pantu täytäntöön kuusi uudistusta. Kaikki elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset kohdistetaan vuoden 2019 osasuositukseen 3.4. Uudistus ”Oikeudellinen kehys teollisten investointien houkuttelemiseksi ja teollisuuden ekosysteemien kehittämiseksi” (BG-C[C3]-R[R1]) on kohdistettu myös vuoden 2020 osasuositukseen 3.1. Kahdessa kolmesta osasuosituksesta arvio täytäntöönpanon tilasta on edistynyt ja yhdessä heikentynyt (ks. [taulukko 1](#)).
- 2) **Arviota vuoden 2019 maakohtaisen osasuosituksen 3.4 täytäntöönpanosta heikennettiin** vuonna 2024. CeSaR-tietokannan (komission sisäinen tietokanta, joka sisältää maakohtaisten suositusten arvioinnit) selityksen mukaan toimenpiteet liiketoimintaympäristön parantamiseksi ja nykyisten investointiesteiden poistamiseksi eivät ole toistaiseksi johtaneet merkittäviin parannuksiin. Bulgarian elpymis- ja palautumissuunnitelmassa tehdyt sitoumukset ovat oikeansuuntaisia, mutta niiden täytäntöönpano on edelleen alkuvaiheessa, ja viivästyksiä on havaittu. Huomioon otettavat elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukset ja investoinnit ovat seuraavat:
 - ”bulgarian rakennusalan digitaalinen uudistus” (BG-C[C10]-R[R5])
 - ”oikeudellinen kehys teollisten investointien houkuttelemiseksi ja teollisuuden ekosysteemien kehittämiseksi” (BG-C[C3]-R[R1]) ja
 - investointi ”yhteinen maankäytön suunnittelua, investointien suunnittelua ja rakennuslupia koskeva tietojärjestelmä” (BG-C[C10]-I[I7]), joka on määrä saada päätökseen kesäkuuhun 2026 mennessä.

- 3) **Vuoden 2020 osasuosituksen 3.1 täytäntöönpanon arvioinnissa** parannusta vuoden 2022 täytäntöönpanon arvioinnissa. Tilintarkastustuomioistuin ei löydä komission vuoden 2022 CeSaR-arvioinnista mitään viittausta kohdennetun uudistuksen ”oikeudellinen kehys teollisten investointien houkuttelemiseksi ja teollisuuden ekosysteemien kehittämiseksi” (BG-C[C3]-R[R1]) täytäntöönpanoon. Edistyminen johtuu pääasiassa muista elpymis- ja palautumistukivälineen ulkopuolisista toimenpiteistä. Komissio viittaa vuoden 2024 arviossaan muihin elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteisiin, jotka eivät liity tähän osasuositukseen. Käynnissä on kaksi investointia, jotka on määrä saada päätökseen kesäkuuhun 2026 mennessä:
- ”talouden muutosohjelma” (BG-C[C3]-I[I2]) ja
 - ”ohjelma talouden elpymisen ja muutoksen nopeuttamiseksi tutkimuksen ja innovoinnin avulla” (BG-C[C2]-I[I1]).
- 4) **Vuoden 2020 osasuosituksen 3.4 täytäntöönpanon arvioinnissa** on havaittu edistymistä vuoden 2022 täytäntöönpanon arvioinnissa. Vaikka tähän osasuositukseen ei ole kohdistettu elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteitä, komissio viittaa kolmen elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksen ja investoinnin vauhdittavan sen edistymistä:
- uudistus ”Oikeudellinen kehys teollisten investointien houkuttelemiseksi ja teollisuuden ekosysteemien kehittämiseksi” (BG-C[C3]-R[R1])
 - uudistus ”Radiotaajuuksien tehokas käyttö” (BG-C[C7]-R[R2]) ja
 - uudistus ”Teollisuusalueiden, -puistojen ja vastaavien alueiden kehittämistä ja investointien houkuttelemista koskeva julkisen tuen ohjelma (AttractInvestBG)” (BG-C[C3]-I[I1]), vaikka uudistuksen suunniteltu täytäntöönpanoajankohta on kesäkuu 2026.
- 5) Tämä osoittaa epäjohtonmukaisuuden elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden liittämässä osasuosituksiin.

Taulukko 1 | Bulgaria: Maakohtaisten suositusten ja uudistusten täytäntöönpano

CSR	Kuvaus	Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi	
		Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q1 2024	Q2 2024
2019 3.4	Keskitetään investointeihin liittyvä talouspolitiikka (..) liiketoimintaympäristön parantamiseen.	BG-C[C3]-R[R1] BG-C[C7]-R[R3]	Jonkin verran edistystä		BG-C[C10]-R[R9]					BG-C[C10]-R[R5]	Jonkin verran edistystä		BG-C[C7]-R[R2]	BG-C[C10]-R[R4]	Vähäistä edistystä
2020 3.1	Virtaviivaistetaan ja nopeutetaan menettelyjä tehokkaan tuen antamiseksi pienille ja keskiuurille yrityksille ja itsenäisille ammattiharjoittajille.	BG-C[C3]-R[R1]	Jonkin verran edistystä								Merkittävä edistystä				Merkittävä edistystä
2020 3.4	Edistetään yksityisiä investointeja talouden elpymisen edistämiseksi.		Vähäistä edistystä								Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin komission vuosien 2021–2024 arvioiden perusteella.

Espanja

- 6) Espanjassa oli toteutettu kaksi elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusta kesäkuuhun 2024 mennessä. Nämä uudistukset on kohdistettu kahteen kolmesta otokseen sisältyvästä maakohtaisesta osasuosituksesta. Kahdessa kolmesta maakohtaisesta osasuosituksesta komission arvio täytäntöönpanon tilasta on parantunut (ks. [taulukko 2](#)).
- 7) **Vuoden 2020 osasuosituksen 3.1 täytäntöönpanon arviointia** on parannettu vuoden 2022 täytäntöönpanon arvioinnissa. Komission vuoden 2022 arvioinnissa viitataan kolmeen elpymis- ja palautumistukivälineen uudistukseen, jotka edistävät täytäntöönpanoa:
- kohdistettu uudistus ”vuosina 2020 ja 2021 toteutetut toimenpiteet covid-19-pandemian vaikutusten lieventämiseksi” (ES-C[C28]-R[R1])
 - kohdistettu uudistus ”liiketoiminnan sääntelyn ja yritysilmaston parantaminen” (ES-C[C13]-R[R1]) ja
 - kohdistamaton uudistus ”kuninkaallinen asetus matkailualan kilpailukykyä edistävän valtion rahoitusrahaston (FOCIT) täytäntöönpanosta” (ES-C[C14]- R[R1]).

- 8) **Vuoden 2020 maakohtaisen osasuosituksen 3.3 täytäntöönpanon arviointia** on parannettu vuoden 2022 täytäntöönpanon arvioinnissa. Komission vuoden 2022 arvioinnissa mainitaan suunnitelmien käynnistäminen autoteollisuuden arvoketjun ja matkailualan edistämiseksi. Kyse on elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksista ja investoinneista, jotka edistävät täytäntöönpanoa:
- kohdistettu uudistus (ES-C[C14]-R[R1]) ”kuninkaallinen asetus matkailualan kilpailukykyä edistävän valtion rahoitusrahaston (FOCIT) täytäntöönpanosta (ES-C[C14]-R[R1]) ja
 - kohdistettu investointi ”ohjelma kilpailukyyn ja teollisuuden kestävyuden parantamiseksi” (ES-C[C12]-I[I2]).

Taulukko 2 | Espanja: Maakohtaisten suositusten ja uudistusten täytäntöönpano

CSR	Kuvaus	Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi	
		Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q1 2024	Q2 2024
2019 2.10	Lisätään yhteistyötä koulutukseen ja liiketoiminnan välillä, josta voidaan parantaa työmarkkinoiden kannalta tarpeellisten taitojen ja osaamisen tarjontaa.		Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä								Jonkin verran edistystä
2020 3.1	Varmistetaan pk-yritysten ja itsenäisten ammatinharjoittajien maksuvalmiuden varmistamiseen tarkoitettujen toimenpiteiden tehokas täytäntöönpano, myös välttämällä maksuviivästyksiä.	ES-C[C28]-R[R1]	Jonkin verran edistystä			ES-C[C13]-R[R1]*	Merkittävä edistystä								Merkittävä edistystä
2020 3.3	Edistetään yksityisiä investointeja talouden elpymisen edistämiseksi.		Vähäistä edistystä		ES-C[C14]-R[R1]		Jonkin verran edistystä								Jonkin verran edistystä

Huom.: * Maakohtaisten suositusten etenemisen arvioinnissa otettiin huomioon erityisiä välitavoitteita, koska kaikkia välitavoitteita ei ollut saavutettu vuoden 2022 toiseen neljännekseen mennessä.

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

Kypros

- 9) Kyproksen osalta on tähän mennessä pantu täytäntöön kolme elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusta. Kolmessa viidestä osasuosituksesta komission arvio täytäntöönpanon tilasta on parantunut (ks. [taulukko 3](#)).
- 10) **Vuoden 2019 osasuosituksen 4.6 täytäntöönpanon arviointia** parannettiin vuonna 2024 ”vähäisestä” edistymisestä ”jonkin verran” edistyneeksi. Komissio viittaa kolmeen kohdistettuun uudistukseen, jotka myötävaikuttivat edistymiseen:
- kohdistettu uudistus ”Digitaaliset keskitetyt asiointipisteet, joilla sujuvoitetaan uusiutuvia energialähteitä koskevien hankkeiden lupamenettelyjä ja helpotetaan rakennusten energiaremontteja” CY-C[C2.1]-R[R3]

-
- kohdistettu uudistus ”Strategisten investointien edistäminen” CY-C[C3.3]-R[R1] ja
 - kohdistettu uudistus ”Strategia kiinteistökauppajärjestelmän (saantokirjat) puutteiden korjaamiseksi” CY-C[C3.5]-R[R3].
- 11) Digitaalista keskitettyä asiointipistettä koskeva uudistus oli ainoa uudistus, joka saatiin päätökseen kesäkuuhun 2024 mennessä. Loput uudistukset otettiin huomioon osittain toteutettuina.
- 12) **Arviota vuoden 2019 osasuosituksen 5.2 täytäntöönpanosta** parannettiin vuonna 2024 ”vähäisestä” edistymisestä ”merkittäväksi” edistykseksi. Komissio viittaa yhteen kohdistettuun uudistukseen, joka myötävaikutti edistymiseen:
- uudistus ”Strategia kiinteistökauppajärjestelmän (saantokirjat) puutteiden korjaamiseksi” CY-C[C3.5]-R[R3].
- 13) Tämän maakohtaisen osasuosituksen osalta komissio otti huomioon kolmen välitavoitteen ja yhden tavoitteen toteuttamisen ja toteaa, että tämä kehitys on osoitus ”merkittävästä edistymisestä”. Ennen kuin maakohtaista suositusta voidaan pitää täysimääräisesti täytäntöönpanontuna, jää nähtäväksi, ovatko nämä muutokset tosiasiallisesti ratkaisseet ongelman. Uudistusta ei ollut pantu täysimääräisesti täytäntöön kesäkuuhun 2024 mennessä, ja yksi välitavoite oli vielä saavuttamatta katu- ja rakennusasetuksen voimaantulon osalta (välitavoite M196). Siitä on keskusteltu parlamentissa lokakuusta 2023 lähtien.
- 14) **Arviota vuoden 2020 maakohtaisen osasuosituksen 3.3 täytäntöönpanosta** parannettiin vuonna 2022 ”vähäisestä” edistymisestä ”jonkin verran” edistyneeksi. Komissio viittaa kolmeen kohdistettuun uudistukseen ja kolmeen kohdistettuun investointiin, jotka myötävaikuttivat edistymiseen:
- uudistus ”strategisten investointien edistäminen”, CY-C[C3.3]-R[R1]
 - uudistus ”liiketoiminnan nopean aktivointimekanismin tehostaminen” CY-C[C3.3]-R[R2]
 - uudistus ”kansallisen myynninedistämisyksikön suunnittelu ja perustaminen” CY-C[C3.3]-R[R4]
 - investointi ”valtion rahoittama osakerahasto” CY-C[C3.3]-I[I6]

- investointi ”maaseutu- ja vuoristoalueiden sekä syrjäisten alueiden matkailutuotteiden rikastaminen” CY-C[C3.1]-I[I10] sekä
 - investointi ”kansallisen kaupallisen identiteetin luominen ja perinteisen tuotteen *halloumi* myynninedistäminen”, CY-C[C3.1]-I[I15].
- 15) Vaikka uudistukset ja investoinnit oli kohdistettu asiaankuuluvaan maakohtaiseen osasuositukseen, kaikkia ei ollut saatettu kokonaisuudessaan päätökseen arvioinnin ajankohtana. Toimenpiteet otettiin huomioon osittain päätökseen saatettuina.
- 16) Lisäksi kolme kohdistettua uudistusta, jotka saatiin päätökseen kesäkuuhun 2024 mennessä ja jotka oli kohdennettu kolmeen maakohtaiseen osasuositukseen – vuoden 2019 suositus 4.7, vuoden 2020 suositus 3.1 ja vuoden 2020 suositus 3.3 – eivät ole johtaneet edistymistilanteen paranemiseen vuosina, joina ne saatiin päätökseen.

Taulukko 3 | Kypros: Maakohtaisten suositusten ja uudistusten täytäntöönpano

CSR	Kuvaus	Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi	
		Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q1 2024	Q2 2024
2019 4.6	Annetaan lainsäädäntöä, jolla yksinkertaistetaan menettelyjä strategisten sijoittajien lupien ja lisenssien saamiseksi.		Vähäistä edistystä				Vähäistä edistystä			CY-C[C2.1]-R[R3] Q2 23	Vähäistä edistystä			CY-C[C2.1]-R[R3] CY-C[C3.3]-R[R1]* CY-C[C3.5]-R[R3]*	Jonkin verran edistystä
2019 4.7	Parannetaan pk-yritysten rahoituksen saatavuutta.		Jonkin verran edistystä			CY-C[C3.2]-R[R2] Q2 22	Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä	CY-C[C3.3]-R[R6]			Jonkin verran edistystä
2019 5.2	Varmistetaan luotettavat ja nopeat järjestelmät saattokirjojen ja kiinteään omaisuuteen liittyvien oikeuksien myöntämistä ja siirtämistä varten.		Vähäistä edistystä				Vähäistä edistystä				Vähäistä edistystä			CY-C[C3.5]-R[R3]*	Merkittävä edistystä
2020 3.1	Huolehditaan siitä, että erityisesti pienillä ja keskiuurilla yrityksillä on riittävät mahdollisuudet rahoitukseen ja likviditeettiin.		Jonkin verran edistystä			CY-C[C3.2]-R[R2] Q2 22	Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä	CY-C[C3.3]-R[R6]			Jonkin verran edistystä
2020 3.3	Edistetään yksityisiä investointeja talouden elpymisen edistämiseksi.		Vähäistä edistystä				Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä	CY-C[C3.3]-R[R6]		CY-C[C3.3]-R[R1]* CY-C[C3.3]-R[R2]* CY-C[C3.3]-R[R4]*	Jonkin verran edistystä

Huom.: * Ei saatu päätökseen vuoden 2024 ensimmäiseen neljännekseen mennessä, mutta maakohtaisen suosituksen edistyksen arvioinnissa otettiin huomioon yksittäiset toteutetut välitavoitteet.

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

Itävalta

- 17) Itävallan osalta tilintarkastustuomioistuimen otokseen sisältyneet viisi elpymis- ja palautumistukivälineen uudistusta oli toteutettu kesäkuuhun 2024 mennessä. Muihin otokseen kuulumattomiin elpymis- ja palautumistukivälineen uudistuksiin viitataan vuoden 2020 osasuosituksen 3.1 ja vuoden 2020 osasuosituksen 3.2 arvioinneissa. Kahdessa neljästä liiketoimintaympäristöä koskevasta osasuosituksesta komission arvio täytäntöönpanon tilasta on parantunut (ks. [taulukko 4](#)).
- 18) **Vuoden 2019 maakohtaisen osasuosituksen 3.4 täytäntöönpanon arviointi:** kolme vuoden 2019 osasuositukseen 3.4 kohdistettua uudistusta toteutettiin vuoden 2023 viimeiseen neljännekseen mennessä. Tämän maakohtaisen osasuosituksen täytäntöönpanon arviointi pysyi kuitenkin muuttumattomana uudistusten täytäntöönpanon jälkeen. Komission tekemässä maakohtaista osasuositusta koskevassa arvioinnissa kannatetaan arvioinnin säilyttämistä ennallaan ja todetaan, että vaikka Itävalta toteuttaa parhaillaan startup-pakettia, joka on osa Itävallan elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, oman pääoman (etenkin riskipääoman) pienet ja epävakaaat markkinat toimivat pullonkaulana innovatiivisten, kasvuhakuisten yritysten laajentamiselle.
- 19) **Arviota vuoden 2020 maakohtaisen osasuosituksen 3.1 täytäntöönpanosta** parannettiin vuonna 2024. CeSaR-tietokannassa olevan selityksen mukaan komissio totesi, että startup-paketin käyttöönoton myötä (mukaan lukien uuden *Flexible Kapitalgesellschaft* -nimisen yhtiömuodon käyttöönotto) tämä osasuositus oli täysimääräisesti käsitelty. Huomioon otettu elpymis- ja palautumistukivälineen uudistus:
- ”Startup-paketti” AT-C[C4]-R[4D8].
- 20) **Arviota vuoden 2020 maakohtaisen osasuosituksen 3.2 täytäntöönpanosta** parannettiin vuonna 2024. Komissio piti kolmea uudistusta merkityksellisinä edistymisen kannalta:
- kohdistamaton uudistus ”startup-paketti” AT-C[C4]-R[4D8]
 - kohdistettu uudistus: ”yhden kerran periaatetta koskeva lainsäädäntöehdotus: yrityspalveluportaalia koskevan lain muuttaminen” (AT-C[C2]-R[2C1]) sekä
 - kohdistettu uudistus ”liiketoiminnan sääntelyn vapauttaminen” AT-C[C4]-R[4D11].

- 21) Kolmen loppuun saatetun uudistuksen katsottiin myötävaikuttaneen tämän nimenomaisen osasuosituksen edistymiseen ("startup-paketti, yhden kerran periaate ja liiketoiminnan sääntelyn vapauttaminen").

Taulukko 4 | Itävalta: Maakohtaisten suositusten ja uudistusten täytäntöönpano

CSR	Kuvaus	Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi				Eurooppalainen ohjausjakso Arviointi	
		Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023	Q1 2024	Q2 2024
2019 3.4	Tuetaan tuottavuuden kasvua edistämällä yritysten digitaalisia otia ja yritysten kasvua.		Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä	AT-C[C4]-R[4D7] AT-C[C4]-R[4D9]	AT-C[C4]-R[4D8]		Jonkin verran edistystä
2020 3.1	Varmistetaan maksuvälimus- ja tukiohjelmien tehokas täytäntöönpano erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta.		Merkittävää edistystä				Merkittävää edistystä				Merkittävää edistystä		AT-C[C4]-R[4D8]		Parfu täytäntöönkohtaan
2020 3.2	Kevennetään hallinnollista ja sääntelyllistä taakkaa.		Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä		AT-C[C4]-R[4D8]	AT-C[C2]-R[2C1] AT-C[C4]-R[4D11]	Merkittävää edistystä
2020 3.4	Edistetään yksityisiä investointeja talouden elpymisen edistämiseksi.		Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä				Jonkin verran edistystä

Lähde: Euroopan tilintarkastustuomioistuin.

Lyhenteet

CID	Neuvoston täytäntöönpanopäätös
CSR	Maakohtainen suositus
Osasuositus	Maakohtaisen suosituksen osa
RRF	Elpymis- ja palautumistukiväline
RRP	Elpymis- ja palautumissuunnitelma
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
SWD	Komission yksiköiden valmisteluasiakirja

Sanasto

Elpymis- ja palautumistukiväline	EU:n rahoitustukimekanismi, jolla lievennetään koronapandemian taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ja tehostetaan elpymistä sekä vastataan haasteisiin, joita siirtyminen vihreämpään ja digitaalisempaan tulevaisuuteen tuo mukanaan.
Eurooppalainen ohjausjakso	Vuotuinen sykli, joka muodostaa kehyksen EU:n jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen koordinoinnille ja edistymisen seurannalle.
Kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma	Asiakirja, jossa määritetään elpymis- ja palautumistukivälineen puitteissa toteutettavat jäsenvaltioiden suunnitellut uudistukset ja investoinnit.
Komission yksiköiden valmisteluasiakirja	Komission asiakirja, joka on laadittu keskustelua varten joko sisäisesti tai toimielimen ulkopuolella. Asiakirja ei ole sitova.
Maakohtainen suositus	Vuotuiset suuntaviivat, jotka komissio antaa osana eurooppalaista ohjausjaksoa yksittäisille jäsenvaltioille niiden makrotalous-, budjetti- ja rakennepolitiikasta.
Tavoite	Määrällinen mitta jäsenvaltion edistymiselle elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa sisältyvän tietyn uudistuksen tai investoinnin toteuttamisessa.
Tukitoimien jälkeinen ohjelma	Seurantamekanismi, jonka tarkoituksena on varmistaa, että maan rahoituspolitiikka pysyy vakaana rahoitustuen saamisen jälkeen.
Välitavoite	Laadullinen mitta jäsenvaltion edistymisestä sen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa sisältyvän tietyn uudistuksen tai investoinnin toteuttamisessa.

Komission vastaukset

<https://www.eca.europa.eu/fi/publications/sr-2025-21>

Tarkastuksen eteneminen

<https://www.eca.europa.eu/fi/publications/sr-2025-21>

Tarkastustiimi

Euroopan tilintarkastustuomioistuin esittää erityiskertomuksissaan tulokset tarkastuksista, joita se kohdistaa EU:n toimintapolitiikkoihin ja ohjelmiin tai yksittäisten talousarvioalojen hallinnointiin liittyviin aihealueisiin. Tilintarkastustuomioistuin valitsee ja suunnittelee nämä tarkastustehtävät tavoitteenaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus. Se ottaa huomioon tuloksellisuuteen tai sääntöjen noudattamiseen kohdistuvat riskit, tulojen tai menojen määrän, tulevat kehityssuuntaukset sekä poliittiset näkökohdat ja yleisen edun.

Tästä tuloksellisuustarkastuksesta vastasi IV tarkastusjaosto, jonka erikoisalat ovat markkinoiden sääntely ja kilpailukykyinen talous. Tarkastusjaoston puheenjohtaja on Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsen Ivana Maletićin. Tarkastus toimitettiin Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsenen Ivana Maletićin johdolla ja siihen osallistuivat kabinettipäällikkö Sandra Diering, toimialapäällikkö Juan Ignacio Gonzalez Bastero, tehtävävastaava Jacques Sciberras sekä tarkastajat Sorana Rotta, Valentina-Adriana Visan ja Tiago Ribeiro. Graafista tukea antoi Alexandra Damir-Binzaru ja sihteeripalveluista huolehti Lopez Arranz.

Vasemmalta oikealle: Valentina-Adriana Visan, Jacques Sciberras, Sandra Diering, Ivana Maletić, Juan Ignacio Gonzalez Bastero, Irene Lopez Arranz, Tiago Ribeiro ja Sorana Rotta.

TEKIJÄNOIKEUDET

© Euroopan unioni, 2025

Datan ja asiakirjojen uudelleenkäyttöä koskevat Euroopan tilintarkastustuomioistuimen periaatteet vahvistetaan avoimen datan politiikkaa ja asiakirjojen uudelleenkäyttämistä koskevassa [Euroopan tilintarkastustuomioistuimen päätöksessä 6-2019](#).

Ellei toisin ilmoiteta (esimerkiksi yksittäisissä tekijänoikeusilmoituksissa), Euroopan tilintarkastustuomioistuimen sisältöihin, jotka EU omistaa, myönnetään käyttöoikeudet [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#) -käyttöoikeuden nojalla. Tämä merkitsee, että uudelleenkäyttö on yleensä sallittua, jos sisällön tuottaja mainitaan asianmukaisesti ja sisältöön tehdyistä muutoksista ilmoitetaan. Euroopan tilintarkastustuomioistuimelle kuuluvan sisällön uudelleenkäyttäjä ei saa vääristää asiakirjojen alkuperäistä merkitystä tai sanomaa. Euroopan tilintarkastustuomioistuin ei vastaa mistään seurauksista, jotka johtuvat uudelleenkäytöstä.

Uudelleenkäyttäjän on hankittava tarvittavat lisäoikeudet, jos tietyssä sisällössä (esimerkiksi Euroopan tilintarkastustuomioistuimen henkilöstöstä otetuissa valokuvissa) esitetään tunnistettavissa olevia henkilöitä tai jos sisällössä on mukana kolmansien tahojen töitä.

Jos tällainen lisäoikeus saadaan, se kumoaa ja korvaa yllä mainitun yleisen käyttöoikeuden. Lisäoikeutta koskevassa luvassa on selvästi ilmoitettava käyttöoikeuden rajoitukset.

Jos sisällöt eivät ole EU:n omaisuutta, voi olla, että lupa niiden käyttöön tai jäljentämiseen on pyydettävä suoraan asianomaisilta tekijänoikeuksien haltijoilta.

Kansisivun kuva: © peteri – stock.adobe.com.

Kaavio 1 – Kaavion tekemisessä on hyödynnetty materiaalia osoitteesta [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Kaikki oikeudet pidätetään.

Tietokoneohjelmistot tai asiakirjat, joihin kohdistuu teollisoikeuksia, kuten patentteja, tavaramerkkejä, rekisteröityjä malleja, logoja ja nimiä, eivät kuulu Euroopan tilintarkastustuomioistuimen uudelleenkäyttöperiaatteiden piiriin.

EU:n toimielinten verkkosivuilla (joiden verkkotunnuksen loppuosa on europa.eu) on linkkejä ulkopuolisille Internet-sivustoille. Koska Euroopan tilintarkastustuomioistuin ei vastaa näistä sivustoista, on suositeltavaa, että tutustutte niiden tietosuoja- ja tekijänoikeusperiaatteisiin.

Tilintarkastustuomioistuimen logon käyttö

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen logoa ei saa käyttää ilman tilintarkastustuomioistuimen ennakkosuostumusta.

HTML	ISBN 978-92-849-5870-2	ISSN 1977-5792	doi:10.2865/1041565	QJ-01-25-054-FI-Q
PDF	ISBN 978-92-849-5871-9	ISSN 1977-5792	doi:10.2865/3666292	QJ-01-25-054-FI-N

LAINAUKSET

Euroopan tilintarkastustuomioistuin, [erityiskertomus 21/2025](#): "EU:n Elpymis- ja palautumistukivälineen tuki liiketoimintaympäristön parantamiseen Toteuttaa vain osittain maakohtaisia suosituksia, mutta jotkin alustavat tulokset osoittivat edistymistä niiden täytäntöönpanossa", Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2025.

Elpymis- ja palautumistukiväline, jonka arvo on 650 miljardia euroa, perustettiin helmikuussa 2021 koronapandemian vastatoimena.

Tilintarkastustuomioistuin tarkasti, puututaanko elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteillä, erityisesti uudistuksilla, maakohtaisissa suosituksissa yksilöityihin liiketoimintaympäristön haasteisiin ja saavutettiin niillä odotetut tulokset.

Tilintarkastustuomioistuin havaitsi, että elpymis- ja palautumistukivälineellä puututaan osittain liiketoimintaympäristön haasteisiin ja että joitakin rakenteellisia ongelmia ei ole vielä ratkaistu. Päätökseen saatetuilla toimenpiteillä on saavutettu sovitut välitavoitteet ja tavoitteet, mutta toistaiseksi vain kolmannes niistä on tuottanut merkittäviä tuloksia ja edistänyt maakohtaisten suositusten täytäntöönpanoa.

Tilintarkastustuomioistuin suosittelee, että keskeiset haasteet otetaan riittävästi huomioon, että otetaan käyttöön kattava kehys, jolla arvioidaan tuloksia ja elpymis- ja palautumistukivälineen toimenpiteiden vaikutusta maakohtaisiin suosituksiin, ja että politiikanalat määritellään selkeästi ja niitä sovelletaan johdonmukaisesti EU:n eri välineissä ja eurooppalaisessa ohjausjaksossa.

Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erityiskertomus, annettu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 287 artiklan 4 kohdan toisen alakohdan nojalla.

EUROOPAN
TILINTARKASTUS-
TUOMIOISTUIN

Euroopan unionin
julkaisutoimisto

EUROOPAN TILINTARKASTUSTUOMIOISTUIN
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBURG

Puh. +352 4398-1

Tiedustelut: eca.europa.eu/fi/contact
Verkkosivut: eca.europa.eu
Sosiaalinen media: @EUauditors